

DOI No: <http://dx.doi.org/10.29228/Joh.45444>

Makale Türü: Araştırma makalesi
Geliş Tarihi: 22.07.2020
Kabul Tarihi: 05.08.2020
On-line Yayın: 31.08.2020

Article Type: Research article
Submitted: 22.07.2020
Accepted: 05.08.2020
Published Online: 31.08.2020

Atıf Bilgisi / Reference Information

Sütçü, T. (2020). Yahya Kemal'in Eserlerinde Vatan ve Vatanseverlik. *Journal of History School*, 47, 2684-2717.

YAHYA KEMAL'İN ESERLERİNDE VATAN VE VATANSEVERLİK

Tevfik SÜTÇÜ¹

Öz

Vatan, farklı siyasi görüşlere sahip olsalar bile hemen her zaman “bu topraklar, bu coğrafya, bu memleket, bu yurt ve benzeri” ifadelerinde olduğu gibi, genellikle insanların vicdanlarında olumlu sıfatlara bürünerek yer alan bir kavramdır. Osmanlı Devleti'nin XVIII. yüzyıldan sonra Batı dünyasındaki devletler karşısında geri kalması sonucunda düştüğü durum ve özellikle Batıdaki siyasi gelişmelerin ardından bütün dünyaya yayılan hürriyet, eşitlik, adalet, meşrutiyet, milliyet gibi bazı fikirler, XIX. yüzyıl Osmanlı aydınının da bu farklı fikirlere karşı daha dikkatli bir hassasiyet göstermesine sebep olur. İşte vatana karşı duyulan bu hassasiyet, böyle olayların yoğun olarak yaşandığı bir devrin şairi olan Yahya Kemal'in eserlerinde de akis bulmuştur. Türk edebiyatının en önemli şairlerinden biri olan Yahya Kemal'de “vatan” kavramı çok geniş ve derin karşılıkları bulunan bir birikim, aziz bir varlık, bir “anne” ve bazen de “sevgili” olarak karşımıza çıkar. Yahya Kemal, Türk kültürünün yaşandığı her yeri vatan olarak kabul etmiştir. Buna göre bir toprağın vatan olması, bir milletin o topraklar üzerinde yaşadığı maceralara ve özellikle tarihin tanıdığı olan şehitlere bağlıdır. Yahya Kemal'in küçük yaşta dolaylı da olsa savaş sebebiyle ayrılmak zorunda kaldığı Üsküp, onun hayatında hazin izler ve derin bir özlem duygusu bırakmıştır. Vatanından ayrı kaldığı süre içinde vatan hasretinin etkisiyle, vatanının ve vatanda yaşamının önemini iyice anlar. “Vatan eğer üzerinde hür yaşanan yerse vatanıdır” diyen Yahya Kemal'e göre, Anadolu köy köy verdiği mücadele ile hürriyeti hak etmiştir. Vatan topraklarını al kanları ile sulayan bu millet, vatan savunmasını “namus borcu” olarak telakki etmiştir. Yahya Kemal'de büyük bir İstanbul hayranlığı ve sevgisi de vardır. İstanbul sembolünün arkasında bütün vatani dikkatlere

¹ Dr. Öğr. Üyesi, Namık Kemal Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü
Yeni Türk Edeb. Anabilim Dalı, tevfigsutcu@hotmail.com, Orcid: 0000-0002-0038-8143

Yahya Kemal'in Eserlerinde Vatan ve Vatanseverlik

verir. Yahya Kemal edebi sahada pek çok yenilik getirmekle, eski dönem ile kopan bağları yeniden kopmayacak biçimde korumakla beraber, Namık Kemal'den beri edebiyatımızda hasreti çekilen vatan aşkını ve bu aşkı haykıran o gür sesi bize en ihtiyaç duyulan bir dönemde tekrar duyuran ve yaşatan bir şair olmuştur.

Anahtar Kelimeler: Yahya Kemal, Çağdaş Türk Edebiyatı, Şiir, Vatan, Vatan Sevgisi.

Country and Patriotism in the Works of Yahya Kemal

Abstract

Country is a notion usually taking the form of positive adjectives in people's hearts as in the statements "this land, this geography, this homeland, this motherland and etc." even though these statements may imply different political views. The situation Ottoman got into after falling behind against the states in the West after XVIII. Century and especially the developments in politics in West, opinions such as freedom, equality, justice, constitutional monarchy, nationality that became worldwide caused the XIX. Century Ottoman intellectuals to become more sensitive to these different ideas. This sensitiveness towards country found its place in the works of Yahya Kemal who was a poet of an era in which such situations took place intensively. The notion "country" makes its appearance as an accumulation, a saintly existence, a mother and sometimes a lover which have very intensive and deep meanings in Yahya Kemal, one who was one of the biggest poets of Turkish literature. Yahya Kemal accepts everywhere where Turkish Literature exists as country. Thus for a land to be country, it's connected to the adventure that the nation saw through on that land and especially to the martyrs who witnessed the history. Üsküp where Yahya Kemal had to abandon due to war when he was little left painful scars and a deep feeling of longing in his life. He deeply understands the meaning of longing, the importance of country in the time he was separated from his country. According to Yahya Kemal who says "country is a country if one can live freely on it," Anatolia deserved independence with the struggles it put up village to village. This nation who colored the homeland with its red bloods regards defending the country as his debt of honor. Yahya Kemal also has a big love and admiration towards İstanbul. He presents the whole country into attention under the symbol of İstanbul. Yahya Kemal has been a poet who made us hear this love of country and that tick voice screaming this love, which our literature longs, once more in a time we needed most since Namık Kemal, along with bringing lots of innovations in the field of literature and preserving the bonds in an unbreakable way with our predecessors which broke.

Keywords: Yahya Kemal, Contemporary Turkish Literature, Poem, Homeland, Patriotism.

GİRİŞ

Her insan, dünya üzerinde mutlaka bir yer işgal eder. Farklı dillerde adına ne denilirse denilsin, işgal edilen bu toprak veya coğrafi mekân, insanda vatan fikir ve duygusunu uyandırır. Farklı dünya görüşlerine sahip olsalar da hemen her zaman genellikle insanların vicdanlarında olumlu sıfatlara bürünerek yer alan bir kavramdır vatan. İnsan biraz abartılı bir söyleyişle üzerinde doğup yetiştiği coğrafyanın ve üzerinde yaşadığı iklim şartlarının çocuğudur ve çok zaman “anavatan” insanoğlunun gerçekten annesi mevkiinde bulunmaktadır (Kaplan, 1978:58).

Birey halindeki insanın önce içinde bulunduğu, üzerinde ihtiyaçlarını giderdiği küçük mekân ile olan alakası, o bir tek insanın başka insanlarla birleşip daha büyük insan grupları meydana getirerek aile, kabile, aşiret, kavim veya millet haline gelmesiyle daha büyük bir mekân veya muhit etrafında teşkil edilir. “Millet” kavramı da sosyologlar tarafından soy, kültür, dil, din, tabiiyet, ülkü, tarih, menfaat, gelenek, örf, fikir, his, ümit, ahlâk, hatıra birliği gibi vasıfların biri veya birkaçı etrafında teşekkül etmiş bir insan kitlesi olarak tanımlanır. Bu millet ailesi için âdeta bir yuva olan vatan (Seferoğlu & Başbuğ, 1985: 1), millî kıymetlerin de hareket noktası ve aynı zamanda temelidir (Ülken, 1948: 210).

Vatan bir insan için her yerde, yanında, başının üstünde, ama en doğrusu kişinin vicdanındadır. Vatan bazen millet kavramının tamamlayıcısıdır. Bu kavramlardan biri diğeri ile tamamlanmış olmaktadır. Büyük komutanlar, meşhur devlet adamları, ülke sınırlarının dışında devleti, milleti temsil eden sanat ve bilim adamları, spor takımları ile şehirleri süsleyen âbideler, milletin dili, tarihi, o milletin dünkü ve bugünkü, şan ve şerefini meydana getiren her şey bazen vatan olur.

Vatan

Vatan, bir insan için kuşaklar öncesindeki tarihte başlamış bir birikimin mirası olarak kabul edilegelmiştir. Vatan telakkisine sahip olan bir milletin “toprak” sevgisinin tezahür ettiği bu mekân, gerektiği zaman dâhili ve harici düşmanlara karşı beraberce savunulacak ve o topraklarda yaşayanların kolektif hayat sürmelerini gerektirerek ortak tarihî hatıralara sahip olan bu millete bir vatan olacaktır (Göze, 1959: 5).

Yirminci yüzyılın ikinci yarısında insanlığın uzay çalışmalarını arttırması sonucunda, Dünya&Sistem’i, Dünya-Gaia’yı, biyosferi, kozmik parçacık Dünya’yı, Dünya&Vatan’ı keşfetmesiyle” bütün insanlık için dünya bir vatan olarak kabul edilir (Morin&Kern, 2001: 207). Globalleşen dünya ile birlikte, bu dünya gezegeninin bir mekândan biraz daha farklı bir anlam kazanmasıyla bütün

insanlık için ortak bir ev, yuva (Bachelard, 1996: 124) anavatan ve hatta dünya-vatan olmasından da söz edilmiştir. Bütün bu teorik değerlendirmelere rağmen insanlar için klâsik bir vatan telakkisi, insanlığın tarih şuuru kazanmasıyla birlikte var olmuşken milletler için bu telakkinin tarih boyunca mevcut olduğu görülür. Milletlerin, hayatiyetlerini sürdürebilmeleri için, üzerinde yaşadıkları toprakları korumaları gerekir. Kelimenin gerçek anlamıyla bu yolda “her şey vatan içindir.” İnsan hayatı boyunca, vatan için mücadele edilir, kan dökülerek can verilir; toprak, dökülen bu kanlarla sulanır, yoğrulur ve vatan olur. Vatan için can verenlerin destanları, ağızdan ağza yayılıp asırlarca söylenir. Onların hatıralarını anmak üzere dikilen âbideler, vatanın dört bir yanını süslerken, edebiyat tarihine kaydedilmiş vatan savunmasını dile getirilen eserler de yıllarca söylenir, okunur, dinlenir. Milletlerin yüzyıllarca süren tarihî maceraları, vatan kavramına yeni zenginlikler ve özellikler kazandırır. İnsan topluluklarının daha ilkel dönemlerinde, ölmüş olan “ataların kemikleri bulunan ve ruhlarına mesken olan toprağın” (Danişmend, 1983: 196) ve ecdadın mukaddes kabul edilmesi, saygı ile anılması, vatan ve tarih şuurunun ilk belirtisidir (Bakırcıoğlu, 2000: 17). Bu belirti aynı zamanda insanî ve millî hislerin de başlangıcı olarak kabul edilir (Turan, 1997:1).

İnsan, üzerinde yaşadığı toprağa ilk önce bedeniyle dokunur, ayaklarıyla basar, ilk soluğu orada teneffüs ederek bebekliğinde ağlar, çocukluğunda oynar ve insanlığını da orada bulur. Yine orada gözleri gökyüzünü, bulutları ve ovaları tanır, dünyanın başka bir parçasında olmasını beklemenin nafile olduğu sayısız zevk anlarını, akraba, arkadaş ve dostlarıyla yıllar yılı orada yaşar (Violi, 1997: 58). İşte vatan olarak adlandırılan bu toprak, onu tehlikelerden korur, doğal zenginlikleriyle doyurur, besler, giydirir, çoğaltır ve onun nesillerinin devamlılığını sağlar. Bütün bu ihtiyaçların giderilmesi, milletin fertlerini “vatan” ismi verilen bu toprağa sevgiyle bağlar. Her bir köşesine ve her zerre toprak parçasına bir mühür gibi işlemiş olan hatıralarının sindiği bu coğrafyada bütün fertlerin alın teri ve göz nuru vardır. İnsanlığın daha çok tarih şuuru kazanmasının bir neticesi olarak meydana gelen millet kavramı ile birlikte, o milleti meydana getiren insanlar için bir vatan telakkisi de ortaya çıkar. Üzerinde yaşanan coğrafyadaki bütün tasavvurlar vatan kavramına karşılık bir değer olduğu için, ataların mezarları ile gelecekte doğacak çocukların beşiğinde, insan kulağının ilk defa aşına olduğu anadilinin seslerinde, ağaçların dallarının çiçeklerinde, esen rüzgârında, akan suyunda vatanın sesi, kokusu ve birliği sezilmektedir.

Vatanseverlik

Vatanseverlik, kendi kendini besleyen ve sağlam bir cemiyet hayatı kurmada rolü olan bir aşk olarak kabul edilegelmektedir. Vatan sevgisinin çeşitli sadakat türlerinin bir birleşimi olduğu da ileri sürülmüştür. Vatan sevgisi, aşına insanlara, fikirlere ve geleneklere duyulan insanî bir sadakati içermektedir. Bu sadakat bir insanın, milletinin veya memleketinin tamamı olan Fransızca “patrié” kelimesiyle ifade edilen büyük vatani ile yine o insanın o andaki anavatanı olan ve Fransızcada “pays” kelimesiyle ifade edilen küçük vatanına karşılık gösterilebilir (Hayes 1995: 24). Fransızların “la tere”, Almanların “das Land” dedikleri “yer”, ikinci anlam olarak “arazi, toprak, bölge, diyar, memleket, kara parçası” anlamlarında da kullanılmıştır (Ögel, 2001: 147).

Batı ülkelerinde vatan fikri, duygusu ve sevgisinin dile getirildiği ilk örneklere, Eski Yunan ve Roma İmparatorluğu dönemlerinde rastlanırken, modern vatanseverlik anlayışı da o antik devirlerin mirası olan anlayış üzerine kurulmuştur (Viroli, 1997: 29).

Türkçede ilk anlamıyla “bir insanın doğduğu yer” olarak bilinen “yurt” kelimesinin de “vatan” kavramını gösterdiği anlaşılır (Donuk, 1985: 370). Eski Türklerde bazen “yurt, il ve vatan” için “yer” kelimesi de kullanılmaktadır. Vatan, her millet için sınırları çizilmiş bir toprak parçasından meydana gelmekte ve o millet fertleri için mukaddes sayılmaktadır.

Türk edebiyatında “vatan” kavramı, Tanzimat’a kadar olan dönemdeki eserlerde pek az olarak, o da “bir insanın doğduğu yer”, “sıla” veya “sevgilinin bulunduğu muhit” anlamındaki basit ve dar telakkiye göre ele alınır. Özellikle klâsik edebiyatımızda daha çok vatandan ayrı bulunmanın verdiği gurbet duygusu yönüyle bazı Divan şairlerinin şiirlerine konu olabilmıştır. Yine Türk Halk edebiyatında vatan kavramı, şairleri daha çok gurbet duygusunun harekete geçirmesiyle konu edilirken, bu adı geçen şairlerden bazılarının şiirlerinde bazı vatan parçalarının elden çıkması sebebiyle de dile getirildiği görülecektir.

Tanzimat sonrasının Türk edebiyatındaki edebî eserlerde fikir ve duygu olarak varlığı kabul edilmesi gereken “vatan” kavramı, bazen korunması gereken namuslu bir genç kız, anne veya nine imajıyla dikkatlere sunulur. Bazen insanı besleyerek büyüten ve bu yönüyle vücut hamurunun mayasının onun toprağından olması sebebiyle sevilen ve sevilmesi zorunlu olduğu vurgulanan bir toprak parçasıdır. Bazen ayrı ve uzakta kaldığı için özlemi çekilen bir ev, köy, mahalle; bazen tehdit altında olup iç ve dış düşmanlara karşı savunulması gereken coğrafya veya arazi parçası olarak dile getirilmiştir.

Yahya Kemal'in Eserlerinde Vatan ve Vatanseverlik

Osmanlılar için, XVIII. ve bilhassa XIX. yüzyıldan itibaren artık fethedilecek ve vatanlaşacak yeni coğrafya parçaları değil, varlığı korunacak ve sınırları beklenecek bir vatan söz konusu olmaya başlar. 1829 ile 1856 yılları arasında Navarin, Sivastopol, Kars, Silistre vb. cephelerde Ruslarla yapılan Kırım Savaşı; 1897 yılında Türklerin galibiyetiyle sonuçlanmasıyla edebiyatımızda büyük bir akis bulmuş Türk-Yunan Savaşı, güzel vatan coğrafyamız olan Rumeli'deki vatandaşlarımıza ve aydın yazar ve şairlerimize büyük acılar yaşattır. 1911-1912 tarihlerinde yapılan Birinci ve İkinci Balkan Savaşları, 1912 yılında yine güneydeki güzel Osmanlı vatan parçası olan Trablusgarp'ın savunulması için verilen mücadeleler, Birinci Dünya Savaşı'nın çeşitli cephelerinde vatan topraklarının savunulması için yapılan savaşlar, devrin edebiyat eserlerinde vatan konusunun işlenmesinde önemli bir faktör olarak görülecektir.

Bu tesirlerin dışında bazen de vatan konusunu eserlerinde işleyen şair ve yazarların hayatlarında yaşadıkları farklı olaylar onların vatan kavramını ele almasında etken olabilmektedir. Memleketlerinden ayrı bir yerde görevli bulunma, uzak diyarlara sürgüne gönderilme, savaşta/cephede asker olma veya böyle halleri yaşayan birinin tesirinde kalma gibi farklı durumlar, onların vatan konusunu seçmesinde belirleyici bir rol oynayabilmektedir (Sütçü, 2004: 12,72).

Osmanlı Devleti'nin XVIII. yüzyıldan sonra Batı dünyasındaki devletler karşısında geri kalması sonucunda düştüğü durum ve özellikle Batıdaki siyasi gelişmeler farklı bir atmosfer ortaya çıkarmıştır. Bu siyasi atmosfer ile dünyaya yayılan hürriyet, eşitlik, adalet, meşrutiyet, milliyet gibi bazı fikirler, XIX. yüzyıl Osmanlı aydınının da bu farklı fikirlere karşı daha dikkatli bir hassasiyet göstermesine sebep olur. Vatan kavramına karşı duyulan hassasiyet, böyle fikirlerin tesiriyle vatanında netameli olayların yoğun olarak yaşandığı bir devrin şairi olan Yahya Kemal'in eserlerinde de akis bulmuştur.

Yahya Kemal, edebiyatımızda gelenekle kopma noktasına gelmiş olan zincirin halkalarını Batıdan aldığı fikirlerin ilhamıyla birleştiren ve devrinde, hem çağdaşlarını hem de yeni yetişen genç nesilleri tesiri altına alan büyük şairlerimizden biridir. En büyük şairimizden biri olan Yahya Kemal, eserlerinde “vatan” konusuna geniş bir biçimde yer vermiştir. Biz bu yazımızda “Yahya Kemal'in Eserlerinde Vatan ve Vatan Sevgisi” çerçevesi içinde konuyu, “Yahya Kemal'in Eserlerinde Vatan Anlayışı”, “Yahya Kemal'in Eserlerinde Vatan ve Hürriyet Münasebeti”, “Yahya Kemal'in Eserlerinde Vatan & Kültür & Coğrafya Bütünlüğü”, “Yahya Kemal'in Eserlerinde Vatan ve İstanbul Özdeşleşmesi” ve “Yahya Kemal'in Eserlerinde Vatan Sevgisi” alt başlıklarında ele aldık.

Yahya Kemal'in Eserlerinde Vatan Anlayışı

Yahya Kemal'in vatan anlayışında, 1071 tarihindeki Malazgirt Savaşı sonrası açılan topraklar yani "Anadolu" asıl vatanı teşkil eder. O her ne kadar Türkçenin konuşulduğu yerleri vatan olarak kabul etse de anavatan olan Anadolu'nun, onun vatan anlayışındaki yeri ve önemi farklıdır.

Tarih boyunca çok uzak iklimlere uzanmış olan kollar bir gün geri çekildiğinde millet anavatanına sarılmış ve onu muhafaza için canını dışına takmıştır: "*İttifak-ı murabba mağlup olduğu zaman Türk milleti mağlubiyetinin neticesini tevekkülle kabul eden yegâne millet oldu, kazaya boyun eğdi, harpten doğmuş, galibiyetin zevki gibi mağlubiyetin acısını tatmış eski bir millet olduğu için samimi bir teslimiyet gösterdi, cihan değer kıtaları gözden çıkardı, kendini mağlûbâne sulha önceden hazırladı, ancak kendinin öz vatani olan ülkeye baştan kanaat etti*" (Yahya Kemal, 1985: 147). Bu sözler bize Kurtuluş Savaşı günlerinin en çok tekrar edilen "*Türklerin Anadolu'da düşmana terk edebilecekleri bir karış bile toprağı yoktur*" fikrini vermektedir. Birinci Dünya Savaşı mağlubiyetinden sonra imzalanmış olan Sevr Antlaşması'na göre Yunanlılar Batı Anadolu'dan toprak talebinde bulduklarında yukarıdaki fikri göz ardı etmiş ve bununla da kalmayarak İzmir ve Edirne'yi ellerinde tutmaya devam etmişlerdir. Yunanlılar, Türk topraklarına ancak sağ kalan en son Türk'ün kanını akıttıktan sonra sahip olabilirler. Bu yalnız Yunanlılar için değil, Türk topraklarına göz diken herkes için değişmeyen bir kural olarak bilinir.

Vatan toprakları kutsaldır ve kimseyle paylaşamaz. Bir kâğıt parçasına bağlı kalarak kolayca vazgeçilemez. Nitekim Göktürk Devleti zamanında benzer bir olay yaşanmıştır. Çin hükümdarı elçi göndererek Türk Kağan'ından atını ister, Kağan atını gönderir. Ardından karısını ister, karısını gönderir. Türk yurdunda kurak bir dağ vardır. Çin hükümdarı elçi göndererek burayı da ister. Kağan çok kızar ve bu isteği reddeder, Çinlilerle savaşır. Türklerde at, kadın ve vatan kutsaldır. Kağan atından ve karısından vazgeçtiği halde kuru bir toprak da olsa vatandan vazgeçmez (Ögel, 1991: 433).

Türk Milleti aynı duyarlılıkla İstiklâl Harbi'nden de yüzünün akıyla çıkmayı başarmıştır. Yukarıdaki fikir yanında ve belki bundan daha önemli bir sebep daha vardır ki o da "evlâd-ı fatihân"ın yaşadığı, nice emekler verilerek, nice kanlar dökülerek elde edilen ve her köşesinde buhurdan gibi Türk kültürünün tütüğüne inanış etrafındaki duygulardır. Her şehrindeki mimarisıyla, medresesiyle ve diğer tarihi eserleriyle bizim damgamızı taşıyan bu topraklar, bizim vatanımız olmuştur. Bizden, bizim milletimizin hayatından birer parça olmuş ve benliğimizin birer tezahürü bulunmaktadır. Artık siyasi coğrafyamız

Yahya Kemal'in Eserlerinde Vatan ve Vatanseverlik

dışında kalan bu yerler, Yahya Kemal'e göre kültür coğrafyası içinde bizimdir ve daima da öyle kalacaklardır.

Yahya Kemal'in vatan anlayışını, daha doğrusu cihangirâne bir vatan mefkûresini şu mısralar çok etkili olarak vermektedir:

*“Böyle bir dersi alan ruha vatan dar görünür.
Daima başka sefer, başka ufuklar görünür.
O nesil duymuş akın zevkini bile;
Bu duyuş varmış akınlardaki atlarda bile”* (Yahya Kemal, 2005: 31)

Türklerin vatan konusundaki hassasiyetleri, Türk tarihinde sadece yaşanan tarihi hadiseler etrafında gündeme gelen bir konu değildir. Yahya Kemal'in yukarıdaki mısralarda ortaya koyduğu cihangir olma anlayışı, Oğuz Kağan'ın, hakan olduğu zaman halkına hitaben söylediği, daha çok bir savaş şarkısı özelliği taşıyan ve Türk edebiyatının vatan konusu etrafında yazılmış ilk eser olarak kabul edilen şiirindeki:

*“Ben sizlere oldum kağan
Alalım yay dahi kalkan
Nişan olsun bize buyan
Bozkurt olsun (bize) uran
Demir mızrak olsun orman
Av yerinde yürüsün kulan
Daha deniz daha muran
Güneş bayrak gök kurikan”* (Birinci, 1990: 3).

Dizelerinde görülen cihangirlik anlayışına ve dünyaya hâkim olma idealine çok benzemektedir. Yahya Kemal'e göre böyle bir dersi almış olan insanlarda vatanın sınırı olamaz. Sürekli yeni diyarlar fethetmek, yeni fetihlerle yeni vatan toprakları açmak ister. İşte bu düşünce ile Türkler üç kıtaya yayılabilmıştır. Cihangirlik idealini Osmanlı Devleti, zamanında bir açıdan gerçekleştirmiştir. Dünyanın hiçbir milletinde, hiçbir dönem böyle bir azim ve kararlılık görülmemiştir. Böyle cihangirâne bir devlet kurmak, zaferden zaferine koşmak dünyanın hiçbir milletine nasip olmamıştır. Yahya Kemal'in,

*“Bad hükmün sürüp enfâs-ı Mesîhâ'ya kadar
Bâdbân açtı zafer sahil-i a'dâya kadar
Çıktı Otranto'ya pür-velvele Ahmed Paşa
Tuğlar varsa gerektir Kızılelma'ya kadar”* (Yahya Kemal, 1983: 71)

Mısralarında bu cihangirâne duyguların ifadesini buluruz. Hazret-i İsa'nın ölülere dirilttiği söylenir. Onun nefesinin gücüne benzeyen bir güçle zafer rüzgârı esip

Türkleri, yabancı sahillere kadar ulaştırır. Gedik Ahmet Paşa donanmayla İtalya üzerine sefere gider. Büyük bir ihtişamla Otranto'ya çıkar. Kızılelma, savaş ordularının başında bulunan altın renkli topuz, Hıristiyanların ve Avrupa'nın merkezi sayılan Vatikan'daki büyük kilisenin yuvarlak kubbesi, Türk cihan hâkimiyeti mefkûresi anlamlarındadır. Ezan sesi kâfir diyarlarındaki kiliselere kadar gitmelidir, o diyarlar da fethedilmelidir. Cihan hâkimiyeti mefkûresi pek çok Türk boyunda olduğu gibi Osmanlı Devleti'nde de mevcuttur. Dünya cihangir bir devletin adeta vatani gibi olmuştur. Yahya Kemal,

“*Cihan vatandan ibarettir itikadımca*” (Yahya Kemal, 2005: 56).

Dizesi ile bunu kastetmiyorsa da *Gedik Ahmet Paşa*'ya isimli gazelde ele aldığı hâkim duygu ve cihan hâkimiyeti mefkûresi, bizi şairin böyle bir vatan anlayışına sahip olduğu düşüncesine götürmektedir.

Esas itibariyle vatan önce topraktır. Ancak toprağın vatan olabilmesi için bazı özellikleri taşıması gerekmektedir. Bu özelliklerin başında, o milletin o topraklarda yaşadığı maceranın, mazinin yani tarihin, o mazide yaşanan olayların şahidi olan, o toprakta yatan atalar, onların yattığı yerde dolaşan ruhları gelmektedir.

“*Hayat-ı rayiha sihriyle sindiren toprak
Bugün ne semtine baksam, çiçek, çimen, yaprak!
İçinde rahata varmış yatan aziz ölümler
Demek ki böyle bahar örtüsüyle örtülüler*” (Yahya Kemal, 2005: 68).

Yukarıdaki mısralarda Yahya Kemal, Barrés'in 1870-1871 Alsas-Loren Savaşları esnasında rejyonalist bir fikir olarak söylemiş olduğu “Vatan ölümlerin yattığı topraktır” sözünden hareketle (Tanpınar, 1982: 47) anne toprağa kendini teslim etmiş insanları rahata ulaşmış olarak nitelendirmektedir. Çünkü anne toprak, yani vatan, en rahat yerdir. Bütün tarih boyunca yaşamış ataların sinesinde uyduğu bir yere uzanan insanlar ve onların ruhları da tabii ki aziz olmalıdır.

Ziya Gökalp'in, Yahya Kemal ile sohbet ederken maziye karşı daüssılasını dile getirdiğinde, tenkit mahiyetinde olmak üzere yarı şaka yarı ciddi olarak Yahya Kemal'e söylemiş olduğu, “*Harâbîsin harâbâtî değılsin/Gözün mâzidedir âti değılsin.*” Mısralarına Yahya Kemal'in söylediği şu iki mısra yine bizi ondaki tarihe bağlı olma anlayışına götürmektedir:

“*Ne harâbî ne harâbâtîyim
Kökü mâzide olan âtîyim.*” (Yahya Kemal, 2007: 113).

Yahya Kemal'in Eserlerinde Vatan ve Vatanseverlik

Geçmişten günümüze bilinen ve inanılan bir kabul vardır ki, tarih en açık ve somut biçimiyle bir ülkenin mezarlıklarında görülebilir. İnsanı içinde bulunduğu, var olduğu topluma bağlayan kendisinden önce yaşayan atalarıdır. Ataların bedenlerinin defnedildiği yer de mezarlıklardır. Ruhları ise vatan üzerinde yaşayanların hatıralarını zikretmeleri ile hatırlanacak ve onları anlatanların geleceğini şekillendirmelerine güç verecektir. Yahya Kemal, *kökü mazide olan âtiyim* demek suretiyle bu anlayışını ortaya koymaktadır.

Yahya Kemal, *Eğil Dağlar* isimli kitabındaki *Düşüncelerimiz* başlıklı yazısından aldığımız şu satırlarda da Türk askerinin ağzından seslenmektedir: “...Biz bu muharebenin askerleri, al bayrağın al kanını oluktan akıttık, daha da akıtacağız, al bayrağın al kanı toprak üzerinde akan bütün sulardan daha boldur. Bu namerd düşmanı top dumanlarıyla boğamadık, fakat kanla boğacağız. Biz bu muharebenin askerleri, Allah'ın şehitlere vaat ettiği cennetine kavuşacağız, siz yeryüzünde böyle binlerce Ramazan, binlerce bayram, binlerce kandil göreceksiniz” (Yahya Kemal, 1985: 260). Devletimizi, vatanımızı temsil eden bayrağımıza rengini, şehit olan binlerce askerimizin kanları vermiştir. Nitekim Millî Mücadele’de silah ve cephane yönünden zayıf olsa da Türk askeri düşmanı kanyla boğmuştur. Bu kanlar, onların hayatının sonu olacak ancak bu millet, kanının son damlası kalıncaya kadar mücadelesine devam edecektir.

Bir milletin mimarisine baktığımızda o milletin karakteri ve dünya görüşü hakkında çok şey öğrenilir. Ayrıca mimari bize o milletin geometri ve matematik ilminde, sanat ve estetikte vardığı zirveyi gösterir. Aşağıdaki satırlarda Yahya Kemal'in vatan tablosu gözlerimizin önünde belirlemektedir:

“...Bir iklimin manzarası, mimarisi ve halkı arasında halis ve tam bir ahenk varsa, orada, gözlere bir vatan tablosu görülür..” (Yahya Kemal, 2007: 3).

“...Vatan toprağı bizde de ecnebi memleketlerinde de her hissedende bu vehmi veren topraktır.” (Yahya Kemal, 2007: 3).

Yahya Kemal yazılarında zaman zaman din ve vatan duygusunun giderek zayıflamasından yakınır. Ondaki bu fikrin “savaşan insan” ile “yazan insan”ı karşılaştırarak verildiğini görürüz. Savaşan insan o an içinde bulunduğu duygularla coşar ve tam anlamıyla millî duyguları yansıtır.

Türklerin yaşantısında vatan ve hürriyet için mücadele önemli bir yer teşkil eder. Türklerin tarih boyunca esarete hiç tahammül edemediği ve her esaretin sonunda mutlaka yeni bir devlet kurduğu görülmektedir. Nitekim yakın zamanda da bunun örneğine tarih şahitlik etmiştir. Şair, *Eğil Dağlar* isimli eserindeki

Yuvaya Dönüş başlıklı yazısının başlarına koyduğu bir cümlesinde bunu veciz bir biçimde ifade etmiştir:

“...*Bu millet, o cihangirâne devletten bugün bir Türk vatani çıkaracak güçtedir...*” (Yahya Kemal, 1985: 48). Diyen Yahya Kemal aslında geniş manada da şunu kastetmektedir: Ülkemiz yıkıntı, virâne halinde olsa bile, bu cihangirâne devletin kalıntılarından Türk Milleti bir Türk vatani çıkarabilecek, elde kalan topraklar üzerinde yeni genç bir devlet ve yeni bir medeniyet yükseltebilecektir. Zaman onun haklı olduğunu ortaya koymuş ve Millî Mücadele'nin ardından imparatorluğun külleri arasından bugünkü genç Türkiye Cumhuriyeti doğmuştur.

Yahya Kemal'in Eserlerinde Vatan–Hürriyet Münasebeti

Yahya Kemal'e göre Anadolu, köy köy, mahalle mahalle verdiği mücadele ile hürriyeti hak etmiştir. Vatan eğer üzerinde hür yaşanabilen bir yerse vatandır. Tarihi sonraki nesiller daha iyi değerlendirecekler. Tarih ileride bu köylerin Altor şehrinden aşağı kalmadığını, Türk çocuklarının da hürriyetin yaşadığı bu toprakları yeniden kuranlar olduğunu teslim edecektir.

“...*Artık Anadolu'da her köy bir Altor şehridir. Biz bu büyük vak'aya pek yakınız da inanamıyoruz; yarın bu vak'a kutsi bir efsane olunca herkes Mustafa Kemal'i ve arkadaşlarını bir reis ve bir mücahit olmaktan farklı görecek; çünkü yalnız efsanelerde iman tilsımı vardır; bizim nesil hürriyeti bir mevhum gibi özlüyordu. Yarının Türk çocukları hürriyetin toprağında doğup, büyüyecek!*”

Ah anne Anadolu! Ne kanlı ve ne büyük nasibin varmış! (Yahya Kemal, 1985: 11).

Yine yukarıdakilere benzer bir düşüncüyü ve vatanın hürriyetinin duygularını onun şu sözlerinde de görmemiz mümkündür:

“...*sonra düşündüm ki yarının Türk çocukları hürriyeti benim gibi ya Pyrénées yahut da İsviçre dağlarında aramayacak; geçen kış Kafkas karları arasından Kâzım Karabekir'le Kars'a yürüyen genç zabıtlar ve genç köylüler, bu baharda İsmet ve Re'fet'le İnönü'nden Dumlupınar'a koşan genç zabıtlar ve genç köylüler, Anadolu'yu ulvî ruhlarının, mukaddes kanlarının râyihalarıyla doldurdular...*” (Yahya Kemal, 1985: 11).

Bir millete mahsus kahramanlık özelliklerini kendisinde toplamış olan bir şahsiyet veya sembolik bir kahraman yeni fethedilen topraklarda, o toprakların fethinden önce de milletin ortak şuurunu altında daima yaşamıştır. Bu gerçeği

Yahya Kemal'in Eserlerinde Vatan ve Vatanseverlik

Yahya Kemal *Bitmemiş Şiirler* kitabındaki tamamlanmamış şu mısraları ile ortaya ortaya koymaktadır:

*“Senden evvel bu vatan vardı, bu millet vardı
Yine bâkî kalacaklar ölümünden sonra.*

.....
*Sen bu engin vatanın toprağına
Gelişinden evvel
Yine vardın
Gidişinden sonra
Yine vâr olacaksın”* (Yahya Kemal, 1976: 4).

Vatan, Türklerin bu savaşlarından önce de var olmuştur, sonra da var olacaktır. Milletın vatan toprağı tehlikeye düştüğü zamanlarda sinesinde yatan bu şaheseri uyandıracak, kurtuluşu gerçekleştirecek ve fetihlere uzanacaktır. Burada coğrafya ile milletin ve bu milletin tarih birikiminin el ele verdiği görülmektedir.

Aşağıda yer alan mısralarda da Yahya Kemal'in vatan ve hürriyet anlayışı göz önüne gelmektedir:

“Bin atlı akınlarda çocuklar gibi şendik,

Bin atlı, o gün dev gibi bir orduyu yendik!” (Yahya Kemal, 2005: 21). Yahya Kemal bu mısralarında vatanın özgürlüğü için canını hiçe sayarak kahramanca savaşan bir avuç askerin, kendilerinden sayıca çok fazla olan düşmanı yenmesini kendi ağızlarından hikâyeleştirerek dikkatlere sunmaktadır. Bu bin atlının verdiği mücadele, şairin vatan ve hürriyet uğrunda mücadele etme anlayışını göstermektedir. Yukarıdaki mısralarda vatanın mukaddes bir toprak olması ve bu sebeple Türk vatani olarak kalması uğruna akıncıların şehit olmayı göze alması, vatana duydukları sevgi ve bağlılığı dile getirilmektedir.

Vatana bağlılığı, vatan uğrunda fedakârlığı ve bunların yanında şehit olma özlemini Mohaç Türküsü'ndeki mısralarda da bulabiliriz. Aşağıdaki mısralarda da vatan uğruna savaşarak şehit olan kahramanların ağzından konuşulmaktadır:

*“Dünyaya veda ettik, atıldık dolu dizgin;
En son koşumuzdur bu! Asırlarca bilinsin!”* (Yahya Kemal, 2005: 22).

Bu şehitler vatan için ölmüştür ve asırlarca vatan uğrunda can veren kahramanlar olarak hatırlanacaklardır. Bu şekilde ölmek ve kahraman olarak hatırlanmak gıpta edilecek bir şeydir. Yine,

*“Sen ölürsen vatan arkanda asırlarca kalır
Sen ölürsen koca Türk milleti arkanda kalır.”* (Yahya Kemal, 1976: 14).

Tevfik SÜTÇÜ

Mısralarında da şair, insanlar ölse bile vatanlarının ve milletlerinin var olacağını vurgulayarak unutulmaz olacaklarına vurgu yamaktadır. Şehitlerimiz savaşarak, hür olduktan sonra yaşamak için değil, kendileri yaşamasa bile arkalarında kalanların, gelecek nesillerin gönüllerince yaşamaları için ölümü göze almışlardır. Böyle bir nesle sahip oldukça o vatanın yarınları da endişe doğurmayacak, geleceği parlak ve ümit dolu olacaktır. İstiklal Mücadelesi'nde vatanın evlatları anası olan vatanlarını layıkıyla müdafaa etmişlerdir.

Türkler vatan bilincine varmış nadir milletlerdendir. Vatan topraklarını al kanları ile boyayan Türkler, vatan savunmasını namus borcu olarak telakki etmişlerdir. Aşağıdaki mısralarda vatan topraklarının işgâlinin ıstırabını en güzel şekilde terennüm eden Yahya Kemal'in yine de hürriyetten ümidini kesmediği görülmektedir. Çünkü vatanın, onu daima müdafaa edecek evlatları vardır.

*“Bu halk o gün kavuşur annemiz güzel vatana
Çocuklarıyla nasıl sarmaşırsa yaşlı ana,
O sarmaşıyla yaşar hür ve bahtiyar ancak
Bu gamlı günleri hiçbir zaman unutmuyarak.”* (Yahya Kemal, 1976: 15).

Yahya Kemal yukarıdaki mısralarında işgal altındaki vatan toprakları ile anneyi özdeşleştirmiştir. Bir anne çocuklarına kavuştuğunda nasıl mutlu olur, gözü hiçbir şeyi görmezse, vatan da evlatlarına kavuştuğunda öyle mutlu olacaktır. Çünkü evlatları olan Türk halkı, üzerinde barınacak ve yaşayacaktır. Fakat ne kadar mutlu olsa da o ayrılıkla geçen, işgal altındaki günleri hep hatırında kalacaktır.

Yahya Kemal yine bu işgal günlerine ait duygularını *16 Mart 1920* ismini taşıyan şiirindeki şu mısralarda dile getirmektedir:

*“Dil var mı kahr-ı dehr ile vîrân edilmedik
Beytü'l-hazen mi kaldı perîşân edilmedik
Dûr olmasıyle rahmeti Hakkın bu ülkeden
Yoktur sirişk katresi rîzân edilmedik
Gurbet yolunda bir eve uğrar mı bir garîb*

Gam sofrasında şâm-ı garîbân edilmedik.” (Yahya Kemal, 1983: 49). 16 Mart 1920 tarihi İstanbul'un işgal günüdür. Yahya Kemal, vatan topraklarının düşman çizmeleri altında ezilmesinden fazlasıyla müteessir olur. Bütün ordularımız dağılmıştır, cephanelerimize el konulmuştur. Elimiz kolumuz bağlanmış durumdadır.

Bu olaylar üzerine Yahya Kemal hislerini ve derin üzüntüsünü yukarıdaki manzumesinde dile getirmektedir. Gönü bu dertten dolayı hüznle dolmuş ve

Yahya Kemal'in Eserlerinde Vatan ve Vatanseverlik

viraneye dönmüştür. Bu işgal bu ülkeden Hakk'ın rahmetinin uzaklaştığını gösterir, artık bütün sofralar, bütün evler "beytü'l-hazen"dir, hüznülüdür. Artık güneş bile perişan olmadık, mahvedilmedik bir yer göremez ve gösteremez. Bu hüznün Tanrı'nın rahmetinin tecellisi ile bütün evlere yayılır.

Yahya Kemal'in esaret günlerinde ve işgal edilen öz vatanında yaşadığı yabancılik hissini *1918* isimli şiirinin aşağıdaki,

*“Ölenler öldü, kalanlarla muztarip kaldık.
Vatanda hor görülen bir cemaatiz artık.
Ölenler en sonu kurtuldular, bu dağdağadan
Ve gözkapaklarının arkasında eski vatan*

Bizim diyâr olarak kaldı tâ kıyâmete dek.” (Yahya Kemal, 2005: 52). Mısralarında buluruz. Şair, vatan uğrunda ölenlere imrenir. Vatani candan aziz bilmenin, onun uğrunda can vermenin büyük bir değer ve fazilet olduğunu ifade eder. Onlar öldüklerinde vatani hâlâ o eski haliyle hatırlayacaklardır.

*“Kalanlar ortada genç, ihtiyar, kadın, erkek
Harap olup yaşıyor, tâli'in azâbıyla;*

Vatanda düşmanı seyretmek ıstırâbıyla.” (Yahya Kemal, 2005: 52). Geride kalanlar ise vatanda düşmanı seyretmek zilletine katlanacaklardır. Burada büyük bir acı yaşanacak. Ancak bu acı, şairin gelecek hakkında ümit beklemesine engel olamayacaktır. Vatanın kurtarıcısı ve koruyucusu olan ordumuz bu lekeyi kanla silecektir:

*“Vatanda korkulu rü'yâ içindeyiz, gerçek.
Fakat bu çok süremez, mutlakâ şafak sökecek.
Ateş ve kanla siler, bir gün, ordumuz lekeyi,
Bu, insan oğluna bir şeyn olan, Mütârekeyi”* (Yahya Kemal, 2005: 52).

Tarihin akışındaki olaylar gösterir ki Türkler savaştı bir millettir ve vatan, Türkler için kutsaldır. Bu uğurda her şeyi göze alırlar, tüm varlıklarını, canlarını, mallarını gerektiğinde feda etmekten geri durmazlar. Vatanın bir karış toprağını bile başkasına vermez, onu feda etmezler. Her karış toprağı ataların şehit kanları ile sulanmış bu kutsal topraklar üzerinde başka bir millet yaşayamaz, bu topraklara ancak ve ancak Türk milleti hâkim olabilir. Türk vatanına göz dikenler, bunu canları ile öderler. Nitekim İstiklâl Savaşı'nda da bu vatanda gözü olanlar aynı akıbete uğramıştır. İşgal altındaki vatanın kıymeti ve tehlikeye düşmüş olan hürriyetin değeri Yahya Kemal tarafından şu satırlarda dile getirilir:

Tevfik SÜTÇÜ

“...*Vatan vardı, fakat dardı. Vatan ıztırâbını hissedenler o dar vatanda teneffüs edilecek havadan başka bir hedef gözetemiyorlardı.*” (Yahya Kemal, 1985: 313). Osmanlı Devleti'nin Birinci Dünya Savaşı yenilgisinin ardından imzalanan Sevr Antlaşması'na göre Türklere Anadolu'da bırakılan topraklar çok azdır. Türkler adeta bir kısıkaca alınmış ve dar bir coğrafya parçasına sıkıştırılmak istenmiştir.

Galip devletler bu toprakları bile fazla görürken Türklerin az olsa bile vatan topraklarını müdafaa gayretine giriştiği görülecektir. O savaş yıllarında Türk milleti kendi öz vatanında garip kalmıştır. Vatansız kalmanın ıztırâbını çok iyi idrak etmiş olan bu millet için bir hedef vardır: Elde kalan toprakların bağımsızlığını elde etmek. Belirlenmiş bu hedef doğrultusunda başlayan bu amansız mücadeleden Türk Milleti yüzünün akıyla çıkacaktır. Sonunda hem özgürce yaşayabileceğimiz bir Türk vatanı, hem de rahatça havasını iliklerimize dek teneffüs edebileceğimiz sonsuz bir gökyüzü olacaktır.

Birinci Dünya Savaşı sırasında Yunanlılar, Anadolu toprağını işgal ederek, asırların Türk yurdunu sahipleneceklerini sanmışlar, Anadolu'dan Türklüğü silmeye uğraşmışlardır. Yunanlılar, İzmir'i ilk işgal ettikleri zaman Anadolu'yu kolayca ele geçireceklerini düşünmüşlerdir. Çünkü Osmanlı “Hasta Adam”dır. Güçsüz olduğu düşünülen Türklerin evlatları Millî Mücadele ile bu düşüncenin yanlış olduğunu göstermişlerdir. Yunanlıların kan dökerek, eziyet ederek alt edeceğini zannettiği bu millet, bu işgâl karşısında adeta yeniden dirilerek bir silkiniş ve gayret ile vatanına sahip olur. Aynı durumu Yahya Kemal'in Eskişehir'in düşmesi hadisesi karşısında yazılmış satırlarında da şu ifadelerle görebiliriz;

“...*Eskişehir'in düştüğünü yazdıkları gün ufuklarımız daraldı idi, İstanbul'un o melûl gününü soğuk bir ürperme ile daima hatırlayacağız...*” (Yahya Kemal, 1985:78). Vatan topraklarının tehlikede olması üzücüdür. İnsanın kendi öz vatanında bir yabancı gibi, başkalarının tahakkümü altında eziklik duyarak yaşaması ölmekten daha kötüdür. Çocuklarının, gençlerinin kendi toprakları üzerinde istedikleri gibi hareket edememesinden, vatan havasını “benim vatanım” diyerek doya doya teneffüs edememesinden daha üzücü bir olay olamaz. Böyle bir durumda bütün milletin evlatları anavatanlarını korumak için canla başla mücadele ederler ki vatanları Türk vatanı olarak kalsın, Türk milleti vatanında bir yabancı durumunda olmasın. Türklerin özgürlüğüne düşkün bir millet olduğu yukarıda belirtilmişti.

Aşağıda yer alan satırlarda Yahya Kemal bunu bir kez daha vurgular:

Yahya Kemal'in Eserlerinde Vatan ve Vatanseverlik

“...*Türklerin kalbinde istiklâl hissi asırlardan beri mukaddes bir ateş gibi küller altında duruyormuş; söndürüleceğini hissedeceği an bütün şiddetiyle parladı. Türkler, Lehler gibi boyunduruk altına düşmüş bütün milletler gibi uzun beklemediler; istiklâlsizlik acısını, İzmir haftasında etlerine sokulan kızgın bir demirle, ancak birkaç gün hissettiler.*” (Yahya Kemal, 1985: 256). Tarihin hiçbir döneminde Türk Milleti devamlı esaret altında kalmamıştır. Her zaman mutlaka özgür olmayı başarmıştır. Birinci Dünya Savaşı yıllarında da esarete çok fazla dayanamamış, verilen şehitler karşılığı vatanını özgürlüğüne kavuşturmuştur. İzmir'in işgali ona özgürlüğün değerini hatırlatmış, hakkını muhafaza için kahramanca savaşmıştır.

Türk milleti vatanın değerini, ancak onu kaybetme tehlikesi ile yüz yüze geldiğinde anlamıştır. Bu yıllarda vatan acısını hissedenlerin yanında bu tür duygulardan uzak olanlar da vardır. Bu durum Yahya Kemal tarafından şu satırlar ile ifade edilmektedir:

“...*Geniş vatanda yurtlarını hiç kaybetmemiş olanlar, kaybedenlerin acılarını hissedemiyorlardı.*” (Yahya Kemal, 1985: 312). Osmanlı Devleti en güçlü olduğu döneminde fetihlerle çok geniş bir coğrafyaya yayılmıştı. Gerileme döneminde özellikle Avrupa kıtasındaki vatan toprakları yavaş yavaş kaybedilmeye başlar. Buralarda bulunan halk bu durumdan üzüntü duyar. Onlar artık yuvasız kuşlar gibidir. Kendi yurtlarında yabancıdırlar. Hâlâ imparatorluk bünyesinde olanlar ise onların acılarını fark etmemişlerdir. Çünkü vatansızlığı henüz tatmamışlardır. Vatanlarını kaybettikten sonra Anadolu'ya gelen Rumeli Türkleri, vatanlarını kaybetmenin acısını bizden daha iyi tanımışlardır. “Zira onlar vatanlarını bizden daha önce kaybetmişlerdir” diyen Yahya Kemal Türkiye'de yaşayan Türklerin vatan sevgisini onlardan öğrenmiş olduğunu söyler.

“*Bize vatan sevdâsını, elli seneden beri Rumeli'den, Adalar'dan kaafile kaafile muttasıl gelen muhâcirler öğrettiler.*” (Yahya Kemal, 1985: 312). Bugünkü Türkiye yoktan var olan bir Millî Mücadele'nin bilinci ile kurtulmuştur.

Yeni Türkiye'yi bize miras bırakan dedelerimizin türlü zorluklarla direnerek, göğüs gererek inşa ettiklerini düşünürsek bu durumun olağanüstülüğünü bir kez daha anlarız. Onlar ki vatanın her karış toprağını emperyalist ülkelerin burunlarından fitil fitil getirerek kurtarmışlar, gelecekte var olacak ve yarınlar için çalışacak bizler için savaşmışlardır.

Yahya Kemal Ankara'ya geçmeden önce İstanbul'da Millî Mücadele'yi yazıları ile destekler. Bu yazılarındaki anadüşünce, düşman çizmesi altında çiğnenmiş olan vatan topraklarını kurtaracak olanların yine Türk ordusu olacağı

vaadidir. Ordunun muzafferiyeti için samimi bir duygu besleyen Yahya Kemal, onun galibiyetini 26 Ağustos 1922 isimli şiirindeki şu mısralar ile niyaz eder:

*“Şu kopan fırtına Türk ordusudur yâ Rabbî
Senin uğrunda ölen ordu budur yâ Rabbî
Tâ ki yükselsin ezanlarla müeyyed nâmın
Gaalib et çünkü bu son ordusudur İslâm'in.”* (Yahya Kemal, 1983: 140).

Yahya Kemal’in Eserlerinde Vatan–Coğrafya–Kültür Münasebeti

Bir milletin toplumsal hayatında vatan-coğrafya-kültür münasebetinin çok önemli bir yeri vardır. Çünkü bir milletin yaşadığı, var olduğu coğrafya onun vatanı, o vatan üzerinde yüzyılların birikimi ile meydana getirdiği millî değerleri de kültürü olur.

Türkler, dünya hâkimiyeti düşüncesi ile Orta Asya’dan yola çıkmış, Anadolu içlerine kadar gelerek Rumeli’ye uzanmış ve az zamanda üç kıtaya yayılan bir imparatorluk kurmuşlardır.

Yahya Kemal, vatan coğrafyasını kültür coğrafyası olarak nitelendiren bir anlayışa sahiptir. Türkler Avrupa’da fethedilen topraklara, fetih sonrasında hızla Türk kültürünü taşımaya çalışırlar, bu çalışmalarını da İstanbul’un fethinden sonra daha kolay hale gelir. Bizans engeli ile uğraşmadan Avrupa içlerine ilerlemek mümkün olur. Yahya Kemal’in nazarında Türk tarihi Anadolu öncesi ve Anadolu sonrası diye ikiye ayrılır. Tarihimizi Anadolu’ya yerleşmeden önce Türk tarihi ve 1071’den sonraki Türkiye tarihi olarak niteler. Onda, belirli bir coğrafya üzerinde, belirli bir tarih sürecinde doğan bir millet anlayışı vardır. Vatan, yalnız coğrafya ile değil, o coğrafyada yaşayan tarih ile vatan olmuştur. Malazgirt Savaşı Anadolu’nun fethini gerçekleştiren büyük bir olay ve bu savaşın kahramanı Alparslan da Türkler’in ikinci vatanı olacak olan Anadolu’nun kapılarını açan büyük bir şahsiyettir. Bu olayın önemini Yahya Kemal, *Alparslan’ın Ruhuna Gazel* adlı şiirinde şöyle dile getirmiştir:

*“İklîm-i Rûm’u tuttu cihangîr savleti
Târîh o işde gördü nedir şîr savleti
Titretti arş ü ferşi Malazgird önündeki*

Cûş u hurûs-ı rahş ile şemşîr savleti” (Yahya Kemal, 1983: 45). Anadolu’nun Türk iklimi/vatanı haline gelmesi ve burada kurulacak olan medeniyet ve devletler varlıklarını Alparslan ve onun kazandığı zafere borçludur. Bu zaferle kazanılan toprak, üzerinde yaşanan tarihle ve altında yatan şehitlerle

vatan haline gelmiştir. Yahya Kemal vatan anlayışında böyle önemli bir yere sahip olan Alparslan için yazdığı bu gazel ile ona adeta milleti adına bir minnet borcu ödemiş olur.

Türk orduları kısa zamanda Malazgirt'ten Konstantiniyye sahillerine varmıştır. Bu adeta sihirli bir gücün göstergesidir. Her gittiği yeri kendine bağlama ve sevgisini kazanma özelliği, bir hükümdar ve komutan için üstün bir meziyettir. Şair bu düşünceleri şu mısraları ile ifade eder:

“On yılda vardı sâhil-i Konstantiniyye 'ye

Yer yer vatan diyârını teshîr savleti” (Yahya Kemal, 1983: 45).

Anadolu'nun bu fetihler sonrasında yaşadığı tarihi olaylarla vatanlaşması tek yönlü olmamıştır. Heybetiyle, kılıcının gücüyle, etkileyici karakteriyle Anadolu'yu fethederek vatanlaştıran Alparslan bu fetihlerini, kılıcın bilim hayatındaki karşılığı olan kalem ve gönül sahiplerinin çalışma ve gayretleriyle tamamlamış, Anadolu'yu aydınlatmıştır.

Malazgirt Savaşı'na kadar Anadolu Bizans toprağıdır. Savaş sonrasında Bizans Devleti, uğradığı mağlubiyetle ağır bir darbe almıştır. Türkler açısından ise bu galibiyet, nesilden nesle gurur duyularak anlatılacak bir olay, Anadolu'nun fethiyle asırlarca ortalığı kasıp kavuracak Türk rüyasının başlangıcı olmuştur. Malazgirt galibiyeti sonrası Türklerin Anadolu'da ve Rumeli'de geniş topraklara yayılışını Yahya Kemal *Mâverâda Söyleniş* şiirinde şu mısralarla anlatır:

“Geldikti bir zaman Sarı Saltık'la Asya'dan

Bin bir Diyâr-ı Rûm'a dağıldık Sakarya'dan.” (Yahya Kemal, 2005: 78).

Gerçekten de Türkler küçük bir oymakla Anadolu'ya gelirler ve önce Anadolu'yu vatanlaştırırlar. Oradan Rumeli'ye, ardından İstanbul'a, daha sonra Avrupa içlerine, Yemen'e, Hicaz'a kısacası üç kıtaya yayılırlar. Ayrıca Anadolu'nun fethiyle Bizans rüyası son bulmuştur. Avrupa'nın Asya'ya karşı hâkimiyeti sona ermiş ve İskender'in Şark'ı kasıp kavuran fetihlerini Alparslan unutturmuştur. Batı medeniyeti perdesini kapatarak yerini Doğu medeniyetine bırakır. Böylece Türkler Doğu kökenli bir millet olduklarından kendi kültürlerini bu coğrafyada kabul ettirirler.

Türkler'in Osmanlı Devleti'nin son zamanlarına kadar çizdiği tablo böyledir. Fakat gerileme devrinde durum günden güne kötüye gitmeye başlar, hızla toprak parçaları kaybedilir. Yahya Kemal, daha sonra ortaya çıkan bu üzücü durumu da vatanî şiirlerinde şöyle dile getirecektir:

Tevfik SÜTÇÜ

*“Kopmuşuz bizler o öz varlık olan manzaradan.
Bahseder gerçi duyanlar bir onulmaz yaradan;
Derler: İnsanda derin bir yaradır köksüzlük;
Budur âlemde hudutsuz ve hazin öksüzlük.
Sızlatır bâzı saatler dayanılmaz bir acı,
Kökü toprakta kalıp kendi kesilmiş ağacı.
Rûh arar başka tesellî her esen rüzgârda.
Ne yazık! Doğmuyoruz şimdi o topraklarda”* (Yahya Kemal, 2005: 37).

Yukarıdaki mısralarda eskiden bizim vatanımız olduğu halde şimdi artık elimizde olmayan topraklar için duyulan üzüntü anlatılmaktadır. Bu durum onulmaz bir yaraya, dünyada eşi benzeri olmayan bir öksüzlüğe benzetilmelidir. Şairde o eski günlere ve eski vatan topraklarına duyulan özlem vardır. Dünyadaki en kötü duygu, vatan topraklarının kaybedilmesiyle ortaya çıkan üzüntü duygusudur. Şairin *Kaybolan Şehir* şiirindeki,

*“Kalbimde bir hayâli kalıp kaybolan şehir!
Ayrılmanın bıraktığı hicran derindedir!”* (Yahya Kemal, 2005: 51).

Mısralarında yine kaybedilen topraklar için duyulan üzüntü bulunmaktadır. Kaybedilen şehir Üsküp, Yıldırım Beyazıd’ın, Fatih’in hatıralarıyla, firuze kubbeleriyle bizimdi, Bursa’nın Şar Dağı’ndaki devamıydı. İsa Bey’in fetihle açılan mezarlığı bu toprakların bizim olmasını sağlamıştır.

Yahya Kemal, Üsküp’te doğmuştur. Savaş yıllarında Üsküp Yugoslavya’ya verilir ve burada yaşayanların bir kısmı Türkiye’ye gelir, şair de bunlar arasındadır. Üsküp’ün anavatandan ayrılmasını bir türlü kabul edemez ve hep Üsküp hatıralarını düşünür. Bu durum onu fazlası ile üzer. Doğduğu yerden ayrı olsa bile onu hep içinde yaşatır. Çocukluğunu geçirdiği yerleri gidip bir daha görememenin, atalarının mezarlarını ziyaret edememenin ezikliğini daima duyar. Bu duygusunu da şair,

*“Vaktiyle öz vatanda bizimken, bugün niçin
Üsküp bizim değil? Bunu duydum, için için.*

.....

Çok sürse ayrılık, aradan geçse çok sene,

Biz senden olmasak bile, sen bizdensin gene.” (Yahya Kemal, 2005: 51).

Dizeleriyle dile getirir. Üsküp’ün şairin üzerindeki etkisinin sürekli devam ettiği şiirin pek çok yerinde dile getirilmesinden anlamaktayız. Şair, Üsküp’ü savaşlarda dökülen kanların bahçesi ve Bursa’nın devamı olarak görmektedir. Üsküp ve çevresindeki toprak parçalarının vatandan kopması onu derinden etkiler:

Yahya Kemal'in Eserlerinde Vatan ve Vatanseverlik

“Üsküp ki Şar Dağı'nda devâmıydı Bursa'nın.

Bir lâle bahçesiydi dökülmüş temiz kanın.” (Yahya Kemal, 2005: 51).

Vatan yalnızca askeri güçle elde edilmiş bir toprak parçası değildir. Müslüman Türk kültürüyle vatanlaştırılarak elde edilen bir diyardır, bir kıymettir. Balkanlara giderken önce Bursa, sonra Edirne, daha sonra Üsküp gelir. Aynı hat üzerinden gidilir. Üsküp Balkanlardaki üçüncü merhalelidir. Türklük önce Bursa'da, daha sonra Edirne'de birer kültür dairesi kurar. İlk başşehir Bursa, ikincisi Edirne'dir. Buralardaki gelenek görenek, örf ve adetler, kısacası millî Türk kültürü devamla Üsküp'e ulaşmıştır. Bu yüzden Üsküp, adeta Bursa'daki Türklüğün Balkanlarda Şar Dağı'ndaki devamıdır.

Yahya Kemal, doğup büyüdüğü yerleri özler. Bu sebeple de bu özlemine Üsküp'te tanıdığı bir kişi olan Hasan Rıza'ya, *Hasan Rızâ'ya Sesleniş* şiirinde yönelttiği sorularla dile getirir:

“Ey Rûmeli'nin Hasan Rızâ'sı

Yâdında mı Üsküb'ün fezâsı

Yâhut Kalkandelen kazâsı

Vardar ve uzakta karlı dağlar.” (Yahya Kemal, 1983: 127).

Yahya Kemal'in asker ile evliyaı bağdaştırdığı da görülmektedir. Şair, *Süleymaniye'de Bayram Sabahı* şiirinde yer verdiği aşağıdaki mısralarında Türk askerine bir ulviyet ve maneviyat kimliği kazandırmak istemiştir:

“Vatanın hem yaşayan vârisi hem sâhibi o,

Görünür halka bu günlerde tesellî gibi o,

Hem bu toprakta bugün, bizde kalan her yerde,

Hem de çoktan beri kaybettiğimiz yerlerde.” (Yahya Kemal, 2005: 13).

Bizler eski topraklarımızı kaybetmiş olsak bile şehitlerimiz hâlâ orada yatmaktadır. Şair, vatan coğrafyasını kültür coğrafyası olarak görmektedir. Türk vatanını geçmişte koruyan ve gelecekte koruyacak olan kahraman askerlerimizdir. Onlar, bu vatan uğruna canlarını hiçe saymıştır. Vatanın işgal zamanlarında halkın tek güvendiği onlardır. Türk'ün yaşadığı ve görüldüğü yerlerde, onlardan da bir iz görmek mümkündür. Türk adının ulaştığı her toprakta onlardan bir parça vardır. Fethedilen topraklarda birçok kişi şehit olmuştur. Bugün o topraklar,

“Bu gezintilerde öğrendim ki Türk ruhu bizden ziyade bu topraklardadır.

Evet, bu topraklardadır. Doğduğum gündən beri yalnız kitap sahifelerinde, Frenççe yeni bir kelime gibi gördüğüm vatan mefhumunu İstanbul'un

Tevfik SÜTÇÜ

toprağında, tabiata karışmış bir mahiyette görünce sevindim” (Yahya Kemal, 2007: 139-140).

Şairin yukarıdaki satırlarda soyut olarak kullanılan “vatan” kavramını somutlaştırarak yeniden anlamlandırmaya gittiğini görüyoruz.

İnsanların zihinlerinde daha çok soyut olarak yer alan “vatan” kavramını şair, hayalî olmaktan, düşsellikten çıkararak somut olarak gözler önüne sermeye çalışır. Vatana sinmiş olan ruhların geçmişten kalan izleri ile bu topraklara her zerresiyle sinmiş hisleri ve görüntüleri algılayan şair, bu algılama anının heyecanı ile sevinir. Bu vatan topraklarında inşa edilmiş olan her şaheserde asırların birikimi vardır.

Yahya Kemal’e göre vatan toprağı, herkes ve her millet için var olmanın, dünya üzerinde yer bulmanın ve kendi milletine ait değerlerinin göstergesi olarak kabul edilmelidir. Milletler var olma bilinçlerini “vatan” kavramı üzerinde yoğunlaştırırlar. Her milletin kendine ait bir vatanda özgürce yaşama arzusu vardır. Şair, *Büyü Şiir* ismini taşıyan şiirinde yer alan aşağıdaki mısralarda da millî duygulara bağlı her insanın vatanına bağlılığını ortaya koymaktadır:

*“Bir gün vedâ edip o diyârın hayâtına,
Döndüm bütün bütün vatanın kâinâtına.”* (Yahya Kemal, 2005: 105).

Yukarıdaki mısralardan hareketle şunlar söylenebilir: Vatan bir coğrafyadan ibaret olmayıp maddî varlığın ötesinde bir âlemdir. Yahya Kemal, Fransa dönüşü bu konuda böyle hisseder. Oradaki yaşam tarzı bize uymaz. Bu dizelerde yabancı memleketlerden kendi memleketine geliş ve yabancı bir kültürden kendi kültürüne dönüş vardır. Yahya Kemal, Fransa’dan döndükten sonra duygularını böyle yaşamıştır. Fransa’daki yaşama tarzı bizim kültürümüze ve yaşama tarzımıza ters düşmektedir.

Vatani kuran unsurlardan biri de kültürdür. Musiki de bir kültür unsurudur. Yahya Kemal, *Eski Musiki* isimli şiirinde vatan coğrafyası ile musiki arasında münasebet kurmuştur:

*“Bu neslin ortada dâhîcedir başardığı iş,
Vatan nasıl karıştır mûsikikle, göstermiş.”* (Yahya Kemal, 2005: 30).

Aynı duygu:

*“Bu sazların duyulan her telinde sâde vatan,
Sihirli rüzgâr eser dâimâ bu topraktan.”* (Yahya Kemal, 2005: 30).

Mısralarında da verilmektedir. Burada sözü edilen “sihirli rüzgâr” ifadesiyle “Türk musikisi” anlatılmak istenmiştir. Yine aynı duygu Yahya Kemal’in *Kar Musikileri* isimli şiirindeki şu mısralarında da dile getirilir:

Yahya Kemal'in Eserlerinde Vatan ve Vatanseverlik

*“Zihnim bu şehirden, bu devirden çok uzakta,
Tanbûri Cemil Bey çalıyor eski plâkta.
Birdenbire mes'ûdum işitmek hevesiyle,
Gönlüm dolu İstanbul'un en özlü sesiyle.”* (Yahya Kemal, 2005: 33).

Yahya Kemal'in Varşova'da büyükelçi olarak bulunduğu 1927 tarihinde hissettiği duyguların dile geldiği bu şiirde şair, Slav geleneklerinden, Slav müziğinden bir şeyler anlamadığını ortaya koymaktadır.

Her yönden olduğu gibi edebiyat eserleri bakımından da Türk tarihi ve Türk kültürü benzersiz bir kaynaktır. Bugün bu haldeyken bile tarihçilerimiz ve edebiyatçılarımız bu kaynaktan yararlanma yoluna gitmezler.

Kültürümüzden ve tarihimizden ilham alınarak eserler yazsalar da bunlar fazla göze batmayan söntük kalmış sanat mahsulleri olmuşlardır. Bu türdeki eserleri meydana getirirken sanki kültüründen haberi olmayan bir yabancıymış gibi duygusuz eserler ortaya çıkar.

Bizim kültürümüz kendi edebiyatçılarımızdan ziyade Batılı edebiyatçılara konu olmuştur. Bir Fransız şairi olan Henry De Régnier'in Eyüp'ü coşkulu ve içten bir eda ile verdiğini görmekteyiz. Böyle bir durumun kendi şairlerimizde görülmemesi bizim için üzücü bir olaydır. Ayrıca bu gibi güzelliklerimiz, Batılı yazar ve şairleri böylesine coşkulu ve içten gelen bir söyleyişe sürüklerken bize yabancı kalır. Bunun nedeni şairlerimizin iç kaynaklardan çok dış kaynaklara yönelmesidir. Yahya Kemal'in bu durumdan yakındığını şu satırlarda görmekteyiz:

*“Hiçbir Türk şairi Eyüb'ü Henry De Régnier'in sonnet'lerinde
gördüğümüz gibi teganni edemedi. Frenklerin müphem bir his aldıkları
güzelliklerimizi biz, anlamaya bile meyletmedik.”* (Yahya Kemal, 2007: 141).

“Vatan” kelimesi bizim için çok zaman sadece siyasî konuları çağrıştırır. Vatan, üzerinde yaşanan, devletin var olduğu, Türk'e ait bir toprak olarak anlaşılmiş, fakat şimdiye kadar neyi ifade ettiği idrak edilmemiştir:

*“Şimdiye kadar vatan mefhumu kafamızda siyasî bir fikirdi. O fikirden
çıkan eserler meydandadır. Abdülhak Hâmid, vatan mefhumunu mevzu olarak
intihap etmiş ve o mevzuda Endülüs'e, İran'a, Hindistan'a dair eserler
yazıyordu, vatan fikrini neşrediyor fakat Türk toprağını görmüyordu. Türk
toprağı Eski Edebiyat'ta yoktur, Yeni Edebiyat'ta ise o kadar soluk bir hâldedir
ki bahse değmez.”* (Yahya Kemal, 2007: 140-141).

Edebiyatçılarımız eserlerine konu olarak Anadolu dışındaki toprakları seçmişlerdir. Halbûki bütün geçmişte biriktirdikleri ve sahip olduğu

güzellikleriyle Anadolu'yu görmezler. Anadolu'daki birikimden çok kıymetli eserlerin meydana gelmesi ve dilden dile dolaşması mümkündür. Bir toprak, dili, dini, edebiyatı, gelenekleriyle birlikte bütünleşir. Bizim edebiyatımızda ise kendi toprağımızın bahsi bile geçmez. Eski edebiyatta hemen hiç rastlanmaz, yeni edebiyatta da tam anlamıyla ifade edilemez. Bu topraklar için canlarını, mallarını ve bütün inançlarını feda eden ecdadımızın ruhlarına ithaf edilen büyük ve değerli bir eserin meydana getirilmemiş olması edebiyatımız için çok önemli bir eksikliktir.

"...İktisâdî varlığımızın tehlikede olduğunu çarçabuk anlayıp da aklımızı başımıza devşirmesek İstanbul da tıpkı İspanya'da câmi ve kasırları ziyâret edilen bir Gırnata şehri olacak!... Gözümüz önünde olan bu hâl bu defâ gafletimizden, cehâletimizden, vukufsuzluğumuzdan değil, sırf hissizlikten kayıtsızlıktan, hodgâmlıktandır." (Yahya Kemal, 1985: 179-180).

İspanya'da kurulmuş olan Endülüs Emevî Devleti dağılınca burada İslamiyet'in ihtişamlı yapıları konumunda olan şaheserler yalnızca bir müze olarak kalmıştır. Halbûki bunların her biri dönemin sayılı eserlerindedir. Daha önce ibadet edenlerle dolup taşan camiler artık yalnızca turistlerin hizmetine girmiştir. İstanbul işgal edildiği ve gayrimüslimlerin yurdu olduğu takdirde doğal olarak camilerimiz de yalnızca turistlere hizmet edecektir. Yahya Kemal'e göre, bu durum Emevîlerin bir anlık gafleti sonucunda olmuştur. Biz ise göz göre göre İstanbul'un elden çıkmasına imkân vermiş olacağız. Bunu da bilgisizlikten veya gafletimizden değil, vatana olan sevgimizin azlığından, duygusuzluğumuzdan ve insanların artık sadece kendi rahatını düşünmesinden yapacağız. Elimizde olmasa dahi Türklükten bir parça oralarda mevcuttur. Türk kültürünün olduğu her yer vatandır.

Yahya Kemal'in Eserlerinde Vatan-İstanbul Özdeşleştirilmesi

Yahya Kemal, eserlerinde ele aldığı pek çok konunun yanında İstanbul'u ve İstanbul sevgisini de ele almış bir şairimizdir.

İstanbul, sadece Yahya Kemal için değil, şairden önce Türk edebiyatında şiirleri ile şöhret bulmuş pek çok şair için de ilham kaynağı olmuş bir şehirdir (Doğan, 2008:166). Şair, eserlerinde İstanbul'a o kadar ayrı bir yer vermiştir ki, kendisinden önceki şairler onun İstanbul'un sesi olma özelliğine yaklaşamamışlardır (Doğan, 2008: 166-167).

Yahya Kemal'de çok güçlü bir İstanbul sevgisi vardır. Bu itibarla İstanbul, onun hayatında ve eserlerinde önemli bir yere sahiptir.

Yahya Kemal'in Eserlerinde Vatan ve Vatanseverlik

Yahya Kemal'in kendi döneminde ve kendisinden sonraki dönemde de eserlerinde İstanbul konusuna yer veren şair ve yazarlar vardır. Ancak hiçbir yazar ve şair, eserlerinde İstanbul konusuna onun kadar yoğunlaşmamıştır.

Yahya Kemal'in pek çok şiirinde İstanbul sembolünün arkasında bütün vatani temsil etme özelliğinin olduğunu görebiliriz. Şairin *Siste Söyleniş* şiirindeki,

*“Hüzünün, ferahlığın bizim olsun kışın, yazın,
Hiç bir zaman kader bizi senden ayırmasın.”* (Yahya Kemal, 2005: 23).

Dizeleri vatanın bu özelliğini yansıtan ve ona duyulan düşkünlüğü ortaya koyan ifadeler olarak karşımıza çıkmaktadır.

İnsanın iyi ve kötü günlerinde yaşayacağı, mutlu olacağı, huzur dolacağı tek yer vatanıdır. Çünkü bütün dostları, sevdikleri oradadır. Orada kendisi gibi düşünen, aynı değerlere sahip vatandaşları vardır.

İnsan bu şartlarda kötü ve iyi günlerinde de vatanında olmak ve orada son nefesini vermek ister. Bu sebeple insanların en çok rahat edeceği mekân kendi vatanlarıdır.

Şairin aşağıdaki mısralarında da İstanbul'un şahsında bütün vatani birleştirdiğini görmekteyiz:

*“Daldım engin vatanın seyrine ıssız kayadan
Ordular çıktı şafak vakti uzun rü'yâdan
Cedlerin şanlı akınlar dolu dört yüz senesi,
Tâ Kızılelma'ya gitmek denilen an'anesi.”* (Yahya Kemal, 1976: 11).

Şair, bir şafak vakti ıssız bir kaya üzerinde İstanbul'u, dolayısıyla vatani seyrederken hayal dünyasında, parlak zaferler kazanan Türk ordularını canlandırır. Atalarının akınlarla dolu dört yüz senesini ve Kızıl Elma'ya gitmek denilen geleneği hayal etmektedir. Yahya Kemal, her zaman geçmişteki günlere ve geçmişte yaşanan olaylara özlem duyar. Yahya Kemal'in bu ruh haline benzeyen duygularını en güzel bir biçimde ortaya koyan *Bir Başka Tepeden* isimli şiirindeki:

*“Rü'yâ gibi bir akşamı seyretmeğe geldin
Çok benzediğin memleketin her tepesinde.
Baktım: Konuşurken daha bir kerre güzeldin,
İstanbul'u duydum daha bir kerre sesinde.”* (Yahya Kemal, 2005: 19).

Tevfik SÜTÇÜ

Mısralarında da İstanbul'u çok güzel bir kadına benzettiğini görürüz. Şair onun sesinde İstanbul'u duyar. İstanbul onda vatanın bir özüdür, vatanın adeta bir küçültülmüş modelidir. Yahya Kemal, İstanbul'da bütün vatanı görür. Çünkü geniş vatan coğrafyası, hem kültürel hem de siyasî merkez olan İstanbul'da bir araya gelmiştir.

Yahya Kemal, *Bir Başka Tepeden* şiirinde de İstanbul'a hitaben bütün vatana seslenmektedir:

*“Nice revnaklı şehirler görülür dünyâda,
Lâkin efsunlu güzellikleri sensin yaratan.
Yaşamıştır derim, en hoş ve uzun rü'yâda
Sende çok yıl yaşayan, sende ölen, sende yatan.”* (Yahya Kemal, 2005: 20).

Bu mısralarda da İstanbul'un şahsında ifade edilmek istenen vatandır. Dünya coğrafyasında hiçbir yer, İstanbul'a ve onun temsil ettiği vatana benzeyemez. Çünkü İstanbul'un dünyada bir benzeri bulunamaz. Vatanımız gerek tabiat güzellikleri gerekse mimari özellikleriyle dünyanın en güzel yerlerindedir. Şair burada İstanbul'u ve vatanını yüceltmıştır.

Yahya Kemal için ölüm de kendi toprağında güzeldir. Şair, yabancı ülkelerde bulunmuş ve o diyarlarda çok şey öğrenmiştir. Bu öğrendiklerini tatbik edeceği yer de doğal olarak kendi toprağı, vatanı olacaktır. Şair, bulunup gördüğü ülkelerde çok şey yaşayarak güzel günler geçirmiş ve sonunda döndüğü yer yine vatan toprağı olmuştur. Vatanda geçirdiği günler oralarda geçirdiği günlerden daha güzeldir. Bu duygusunu da *Ric'at* isimli şiirindeki mısralarla dikkatlere sunmuştur:

*“Yine sevdâya kanatlansam azîz İstanbul!
Sende birçok geceler geçse tükenmez hazla...
Kapasam böylece ömrün bu güzel yaprağını.”* (Yahya Kemal, 2005: 99).

İstanbul'un fethinden önce Osmanlı Devleti'nin hem Anadolu'da hem de Rûmeli'de toprağı vardır. Bizans Devleti bu topraklar için hem bir engel hem de bir tehlike unsuru. Bu sebeple İstanbul fethedilmeli ve Bizans Devleti'nin kalıntıları da ortadan kaldırılmalıydı. İstanbul'un fethi ile vatan, Anadolu ve Rûmeli'den oluşan bir bütün haline gelmiş olur. Türkler İstanbul'u Bizans Devleti'nden harabe halinde fethettiler. Bu dönem Bizans Devleti'nin hem ekonomik hem de idari bakımdan iyice zayıflamış olduğu dönemdir. Bu sebeple her yönden oldukça güçlenmiş olan Türklere karşı duramamış ve yıkılıp gitmişlerdir. Fetihden sonra İstanbul Türk zevki ile yeniden imar edilmiş ve ihtişamlı, oldukça bakımlı bir şehir haline getirilmiştir.

İstanbul'un fethinden sonra bütün vatan sathında birlik ve beraberlik sağlanmıştır. Anadolu ve Rûmeli birleşmiş ve İstanbul da bu birliğin merkezi olmuştur. Saltanat merkezi olan İstanbul'da vatanın geleceği ile ilgili kararlar alınmıştır. Türk kültürüne ait değerler, İstanbul'un şahsında bir bütün haline gelmiştir. Türklere asırlarca başşehirlik yapan bu şehir mimarî ve kültür yönünden en güzel eserlere mekân olmuştur. (Yahya Kemal, 2007: 66).

Eski neslin insanları millî değerlerine sıkı sıkıya bağlıdır. İçlerinde dinî ve millî bağlılık vardır. Yeni nesil ise alafranga tipler olup, yaşadıkları muhit de son derece alafranga yerlerdir. Bunlar müziği, eğlenceyi severken, eski nesil mevlit dinlemeyi, meddah seyretmeyi severler. Eski neslin muhiti son derece temiz, ilişkilerin sıcak olduğu, millî değerler taşıyan küçük Türk mahalleleridir. Yeni nesil apartman dairelerinde yaşar, ilişkiler kopuk ve yüzeyseldir. İstanbul artık o eski İstanbul değildir. Her şey zamanla değişir. Türklük kokan İstanbul, artık ecnebi zevki taşıyan, ecnebi kültürü ile yoğrulmuş bir şehirdir. Buna paralel olarak eski İstanbul insanı da kalmamıştır. O küçücük, sıcak ilişkilerin olduğu mahalleler yerini büyük ve çok katlı binalara bırakır. Köşkler, yalılar tarihe karışır ve müze haline getirilir. Bu dönemlerden geriye kalan yalnızca Rûmeli ve Anadolu hisarlarıdır. Bu iki yapı o ihtişamlı günlerden kalan iki yâdigâr olarak yükselmektedir. (Yahya Kemal, 2007: 116-119).

*“Öyle sinmiş bu vatan semtine milliyetimiz,
Ki biziz hem görülen, hem duyulan, yalnız biz.”* (Yahya Kemal, 2005: 34).

Mısraları da Yahya Kemal'in bazen bir şehrin bazen de bir semtin arkasında gördüğü bütün bir vatan ufkunu görme alışkanlığını bize vermektedir. Her yerde mutlaka Türklük ile ilgili bir iz görülür. Türkler, her fethettikleri yere kendi kültürünü götürmüş ve oraya adeta bir nakış gibi işlemişlerdir. Buradaki insanları eğiterek Türkler gibi düşünmelerini, Türkler gibi davranmalarını kısacası Türkler gibi hissetmelerini sağlamışlardır. Bütün bunları da adaletle, adaletli davranmalarına özendirme ile başarmışlardır. Gerileme döneminde bu yapılanlar, Türkler'in ileri medeniyetleri örnek almasıyla terk edilmişlerdir. Her şeyin Batı zevkine göre yeniden düzenlendiği görülmektedir.

Birinci dünya Savaşı sırasında ise asırlardır Türk şehri olan İstanbul elimizden çıkar. Bu kayıp Türk milleti için büyük bir yıkımdır. Altı asır payitahtlık yapan İstanbul'un elden çıkması, halkı büyük bir hüsrana uğratar. Vatan topraklarının işgali üzerine Millî Mücadele hareketi başlatılır. Kadın, erkek herkes İstanbul'un ve vatan topraklarının kurtarılması için seferber olur. Onbinlerce insanın kanı dökülür fakat sonuçta İstanbul ve Anadolu yeniden fethedilir. Bu fetih, Türk topraklarının Türk'ten başkasına yâr olmayacağını bir

Tevfik SÜTÇÜ

kez daha ortaya koymuştur. Millî Mücadele sonrasında Türklük yeniden doğar. Şair, İstanbul'un işgali sebebiyle yaşadığı üzüntüsünü *Eğil Dağlar* kitabında yer alan *Bu Gündü* isimli yazısında şöyle dile getirmiştir:

“İstanbul’un benzi yalnız bir defâ, birkaç gün, uğradığımız felâketle mütenâsip bir heybette göründü: İzmir’e Yunanlıların çıktığı günlerde, o ne âni elem ne derûnî ye’is ne vefâli bir ıztıraptı, İslâm tevekkülünün derin sukûtiyle sokaklardan akan o halk, eski şan ve şeref meydanlarında o muazzam topluluk, o mâtem hatipleri, o siyah bayrak, o ulvî ıztırabın timsâli gibi tecelli eden Hâlide Edib. O tekbîrler, o duâlar o gözyaşları...” (Yahya Kemal, 1985: 129).

Vatan topraklarının kısmen dahi işgali bütün millette ve bilhassa vatanın bir muhassalası mevkiinde olan İstanbul'un halkında derin bir üzüntüye sebep olmuştur. Osmanlı'nın geniş coğrafyası payitahtta bir arada bulunmaktadır. Vatana vurulan her darbe, vatanın adeta canevi demek olan İstanbul'da daha şiddetli bir hüzne sebep olmuştur. Bu yüzden Yahya Kemal İstanbul'un çehresinde bütün vatani seyrederek Yahya Kemal'in,

“.....bir kıt'ada askerle değil, milletle durulur. Bizim Rûmeli'de duruşumuz, burada kendi milletimizin bulunmasındandır.” (Yahya Kemal, 2007:18). Cümleleri bize, fethedilen toprakların sonrasında, orada yaşayan insanların o toprakları vatanlaştırdıklarını, vatanlaştırmamanın askerle, silahla değil, insanla, milletle, o toprağa adanmışlıkla olduğunu söylerken; Mithat Cemal Kuntay'ın:

*“Yoksun kuru topraktan ibâret vatanınla,
Târihini yazmazsan eğer sen de kanınla!”* (Kuntay, 1971: 24).

.....
*“Bayrakları bayrak yapan üstündeki kandır.
Vatan, eğer uğrunda ölen varsa vatandır.”* (Kuntay, 1971:XII).

Mısralardaki söyleyiş biçimini ve duygularını hatırlatır. Bir coğrafya birçok millet tarafından fethedilmiş olabilir, fakat asıl olan fetheden milletin kalıcı olmasıdır. Toprakları fetheden ordulardır, ama orada bir vatan meydana gelmesini sağlayan ve orada o milleti var eden; kültürünü, medeniyetini idame ettiren küçükten büyüğe kadar üzerinde yaşayan insanlardır. Elde edilen toprakların her köşesi fetheden milletin kültürü ile yoğrulmuş olmalıdır. Türkler, Rûmeli'yi fethettikten sonra buraya yerleştirdikleri Türk aileleri, Türk geleneklerinin yerleşmesini sağlamışlardır. Zamanla burada yaşayan yabancı unsurlar Türkleşerek, Türk'e ait değerleri kabullenmiştir.

Yahya Kemal'in Eserlerinde Vatanseverlik

Yahya Kemal'de kuvvetli bir vatan ve vatandaş sevgisi vardır. Şair, bu duygularını şiirlerinde ve nesirlerinde en coşkulu şekliyle terennüm eder. Ondaki vatan ve millet sevgisinin dile getirilişi dikkat çekicidir.

*“Sizlersiniz bu âni ışıklarla Türk eden!
Eksilmesin şu mutlu şafaklar bu ülkeden!
Gönlüm, dilim, kanım ve mizâcım sizdenim,
Dünyâ ve âhirette vatandaşlarım benim.”* (Yahya Kemal, 2005: 28).

Vatandaşları için sevgisini dile getirdiği bu mısralardan şairin vatan sevgisine varabiliriz. Burada Yahya Kemal'in vatan ve vatandaşlık duygularının tarifini de bulmaktayız. Vatani Türk eden, üzerinde yaşayan Türk milletidir. Mutlu şafakların devam etmesi için bu ülkede her zaman yaşayacak millet var olmalıdır. Şair kullandığı dili ile damarlarındaki kanı ve mizacı ile tam bir Türk olduğunu belirterek, Türk vatandaşlarına seslenmiştir.

Yahya Kemal zaman zaman vatandan ayrılmak korkusu ile bu korkudan doğan bir ızdırapla da endişe yaşamaktadır. Onun bu duygularını da şu mısralarında görmek mümkündür:

“Ölmek kaderde var, bize ürküntü vermiyor;

Lâkin vatandan ayrılışın ıztrâbı zor.” (Yahya Kemal, 2005: 41). Her insanın hayatının nihayetinde yaşayacağı bir gerçek de ölümdür. Yahya Kemal'e göre asıl acı ve dayanılmaz olan vatandan ayrılmak, bir daha görememek, havasını teneffüs edememektir. Bu vatandan ayrı olma durumu ise ölümden daha acıdır. Şair, vatandan ayrı kalmanın insana vereceği bu acı ile ilgili duygu ve düşüncelerini zaman zaman şiirlerinde ortaya koymaktan geri kalmaz:

*“Eğer mezarda, şafak sökmiyen o zindanda,
Cesed çürür ve tahayyül kalırsa insanda,
-Cihan vatandan ibârettir, itikadımca-”* (Yahya Kemal, 2005: 56).

Şair, insan hayatının sonunda tecelli eden ölümü, adeta hayalinde yaşadığı vatan ülkesine bir göç olarak nitelendirir. Ölümün korku verici yüzü, onun gözlerine akseden vatan hayali karşısında yumuşar ve sevimli hale gelir.

Yahya Kemal'in mısralarından anlıyoruz ki o, vatan toprağında yaşamaktan mutluluk duyan biridir. Ona göre insan kendi vatanından başka bir yerde rahat edemez. Yabancı diyarlarda her zaman bir yabancılık çeker, o yerlere tamamen uyum sağlayamaz. Halbûki insan vatanında çok rahat ve huzurlu yaşayabilir. Etrafındaki insanlar kendisiyle ortak değerlere sahiptirler, inançları

Tevfik SÜTÇÜ

aynıdır, benzer hareketler sergilerler, aynı davranırlar ve yaşama tarzı birbirlerine çok benzer.

Yahya Kemal mısralarında bazen vatani bir anne ile özdeşleştirmiştir. Şaire göre, vatan kucağında rahat edilen bir anne gibidir.

*“Bu halk o gün kavuşur annemiz güzel vatana
Çocuklarıyla nasıl sarmaşırsa yaşlı ana,
O sarmaşıyla yaşar hür ve bahtiyar ancak
Bu gamlı günleri hiçbir zaman unutmuyarak”* (Yahya Kemal, 1976: 15).

Yukarıdaki mısralarda vatan toprağı bir anneye benzetilerek, bağrına aldığı ebediyete nakleder. Çünkü vatan için şehit olan, daha sonra üzerinde yaşayanlar tarafından âbideleştirilecektir. Şairin verdiği anne ile toprak özdeşleştirmesi insanın topraktan yaratılması düşüncesini; toprağın da anne gibi verimli ve doğurgan olduğu, yeni nesilleri yetiştireceğı fikrini düşündürmektedir ki bu düşünce bizi Tanzimat Dönemi büyük edibi Namık Kemal’in vatan kavramı ile ilgili fikirlerine götürmektedir. Vatan toprağında ölmek, aynı zamanda insanın aslına dönmesi ve bir bahar iklimine girmesi gibidir. Çünkü kuşaktan kuşağı kahramanlıkları anlatılan, destanlaşan, tarihte büyük şan ve şerefler kazanan atalarımız hep orada yatmaktadır. Bu yüzden bu inanışla ölüm ve yok olma korkusu da ortadan kalkmıştır. Vatan toprağına girmek yok olmak değil, aksine büyük bir varlığı karışmaktır:

“Ölüm âsûde bir bahâr ülkesidir bir rinde” (Yahya Kemal, 2005: 62).

Yahya Kemal, vatanda yabancı olma ve işgal korkusunu duymuş bir şairimizdir ve bu duygusunu da şu mısralarında dile getirmiştir:

*“Uzun zaman hazırım ıztırâba pervâsız
Vatan yabancı bir âlem görünmesin yalnız.”* (Yahya Kemal, 1976: 16).

Bu mısralarda da vatansızlığın acısı bir kez daha vurgulanmaktadır. Şair, vatanın Türk vatani olması kaydıyla uzun zaman ıztırab çekmeyi bile kabul eder etmektedir. İnsan kendi vatanında acı çekse bile bu acının ayrı bir tadı vardır. İnsan hiç olmazsa vatanının havasını solur, vatanının toprağına basar. Fakat kendi vatani herhangi bir vesile ile el vatani olursa hayatındaki her şeyin anlamı değişecektir. Kendini öz yurdunda yabancı bulacak ve oradan oraya savrulacaktır. Önceden kendi vatani olan toprakların düşman eline geçmesi de onu kahredecektir. Bizim kültürümüzün, yerini yabancı bir kültüre bırakması, yabancı insanlar, yabancı yüzler bizi öz vatanımızda perişan edecektir.

*“Ben yolcuym bugün
Nis karnavalda eğlene dursun*

Yahya Kemal'in Eserlerinde Vatan ve Vatanseverlik

*Ben yolcuymun bugün. Yolun ufkunda Çamlıca
Hâlâ görünmüyor;
Hâlâ görünmüyor diyerekten sabırsızım.
Yıllarca sevdiğim Adalar, sevdiğim Deniz
Artık görünseler...*

Dönsem vatan semâsına artık bu ülkeden.” (Yahya Kemal, 2005: 46).

Yahya Kemal'in *Karnaval ve Dönüş* şiirinden alınan yukarıdaki mısralar da şairin yabancı bir ülkede çektiği vatan özleminin şiir dili ile ifadesi olmaktadır. Yahya Kemal, Nis'te bir karnaval seyretmiştir. Karnaval seyreden herkes çok eğlendiği halde o eğlenemez, bir süre sonra etrafında gördükleri ona sıkıntı verir. Şair, memleketine dönmek, bir an evvel sevdiği denizi, Adalar'ı, yabancı ülkenin gökyüzünü değil kendi vatanının göklerini görmek ister. Çünkü Nis'in karnavalı, zevkleri, eğlence tarzları kendisine yabancıdır. Yahya Kemal, vatanını özlemiş, gurbet onu huzursuz etmiştir. Yıllarca ayrı kaldığı vatanına dönme arzusu, ona vatan semasını hayal ettirmiştir.

Yahya Kemal, vatan sevgisini yazılan ve söylenenlerde değil, onun canlı örneklerinde bulduğunu zaman zaman bazı yazılarında ifade etmiştir. Bu canlı örnekler onun gerçeğe ve görünen ruhu olmaktadır:

“Vatana dair hiçbir yazıdan, hiçbir sözden bu taş karşısında duyduğum vatan zevkini duyamadım; böyle birçok sahneler daha gösterebilirim ki Türk ruhu ayan beyan görünür.” (Yahya Kemal, 2007:140). Şehitlerin mezar taşı Yahya Kemal'de kahramanlığı, Türklüğü, bütünüyle bize ait olan kıymetleri yansıtır. Çünkü Türk'ün genel bir özelliği, din ve vatan uğruna gözünü kırpmadan canını feda etmekten kaçınmamasıdır. Yazılan ve söylenen millî duygular, insanları bizzat yaşanan ve hissedilen olaylar kadar heyecanlandıramaz. Kahramanlık şiirleri, yazıları ile etkilenmek farklı ölçüde olabilir. Ancak bizzat o olayı görebilmek ve yaşayarak etkilenmek daha farklı ölçülerde olacaktır. Elbette ikinci durum üzerimizde çok büyük bir tesir ve heyecan bırakacaktır. İşte şairin anlatmak istediği de budur.

SONUÇ

Vatan kavramı her millette, her kültürde edebiyatta karşılığı çeşitli seviyelerde bulunan bir kavramdır. Her milletin edebiyatında vatan konusunda dikkat çekecek seviyede eserler bulunur. Türk edebiyatının en büyük şairlerinden biri olan Yahya Kemal'de “vatan” kavramı çok geniş ve derin karşılıkları bulunan bir birikim, aziz bir varlık, bir anne ve bazen de sevgili olarak karşımıza çıkar. O

Tevfik SÜTÇÜ

vatan coğrafyasını kültür coğrafyası olarak kabul etmiştir. Ona göre vatan, belirli sınırlar içinde kalan bir toprak parçasından çok başka bir değere sahiptir. Yahya Kemal, Türk kültürünün yaşandığı her yeri vatan olarak kabul eder. Ayrıca vatanın vatan olabilmesi için bazı değerlere sahip olması gerekir. Buna göre bir toprağın vatan olabilmesi, bir milletin o topraklar üzerinde yaşadığı maceraya ve özellikle tarihin şahidi olan şehitlere bağlıdır.

Yahya Kemal'in küçük yaşta savaş nedeniyle ayrılmak zorunda kaldığı Üsküp, onun hayatında acı izler ve derin bir özlem duygusu bırakmıştır. Şair, anne ile vatani özdeşleştirmiştir. Vatan toprağı bir ana kadar mukaddes ve vazgeçilmezdir.

Yahya Kemal'in vatan anlayışında 1071 sonrası fethedilen toprakların, yani "Anadolu"nun önemi büyüktür. Yahya Kemal, Türkçe'nin konuşulduğu her yerin vatan olduğunu belirtmekle birlikte Anadolu onda daha farklı bir yere sahiptir. Orta Asya'dan boy boy, kabile kabile kopup gelenlere ilk kucağını açan yerler Anadolu topraklarıdır. Anadolu, yüzyıllar boyunca bir ana sıcaklığıyla, bir ana şefkatiyle göç ile gelenleri bağrına basmıştır. Evlatları da savaş yıllarında bu topraklar için canını dişine takmış, kanının son damlasına kadar onu korumuştur.

Şair her an vatandan ayrılma korkusu ve bu korkudan doğan bir ıstırapla iç içedir. Bazen ölümü bile vatandan ayrılmaya tercih eder. Zira ölüm onun için hayalinde yaşattığı vatan ülkesine bir göçtür. Ölümün korkunçluğu bile, Yahya Kemal'deki vatan hayali karşısında yumuşar. Onun için ölmek, yani vatan toprağına girmek yok olmak değil, büyük bir varlığa karışmaktır. Vatan toprağında ölmek bir bahar ülkesine girmek gibidir. Çünkü tarih boyunca şan ve şeref kazanan atalar orada yatmakta ve ruhları orada dolaşmaktadır. Bu yüzden ölüm ve yok olma korkusu ortadan kalkar.

Yahya Kemal, hem küçük yaşta memleketinden ayrılmak zorunda kalmış, hem de uzun yıllar çeşitli vesilelerle ülkesinden ayrılmıştır. Vatanından ayrı kaldığı bu süre içinde vatan hasretinin ne olduğunu ve vatanın önemini iyice anlar. Oradaki hayat ona yabancı gelir. Vatanını özler, gurbet onu huzursuz eder. Yıllarca vatana dönme arzusu ona vatan semalarını hayal ettirir.

Yahya Kemal, vatan sevgisini yalnızca yazılan ve söylenen şeylerde değil, onun canlı örneklerinde de bulur. Bu canlı örnek vatanın gerçek ve görünen ruhudur. Yazılan ve söylenen milli duygular bizzat yaşanan ve hissedilen olaylar kadar heyecandırılmaz.

"Vatan eğer üzerinde hür yaşanan yerse vatandır" diyen Yahya Kemal'e göre Anadolu köy köy verdiği mücadele ile hürriyeti hak etmiştir. Vatan

topraklarını al kanları ile sulayan bu millet, vatan savunmasını “namus borcu” olarak telakki etmiştir. Bugünkü Türkiye daima yaşayan bir millî mücadele ruh ve şuuruyla yoktan var edilmiştir.

Yahya Kemal'de büyük bir İstanbul hayranlığı ve sevgisi de vardır. Şair İstanbul ile vatanı özdeşleştirir. O İstanbul'un şahsında bütün bir vatan semasını hayal eder. İstanbul sembolünün arkasında bütün bir vatanı verir. Çok güzel bir kadına benzettiği İstanbul, âdeta vatanın küçük bir modeli, muhassalasıdır. Geniş vatan coğrafyası hem kültürel, hem siyasî merkez olan İstanbul'da bir araya gelmiştir. Bir yer, pek çok devlet tarafından fethedilmiş olabilir. Fakat mühim olan fetheden milletin kalıcı olmasıdır. Toprakları fetheden ordulardır, o toprakları o millete vatan olarak idame ettiren küçükten büyüğe üzerinde yaşayan insanlardır. Elde edilen toprakların her köşesi fetheden milletin kültürü ile yoğrulmalı tıpkı İstanbul gibi buram buram Türklük kokmalıdır.

Sonuç olarak, Yahya Kemal edebi sahada pek çok yenilik getirmekle, eskiyle kopan bağları yeniden ve bir daha kopmayacak biçimde korumakla beraber, Namık Kemal'den beri edebiyatımızda hasreti çekilen vatan aşkını ve bu aşkı haykıran o gür sesi, bize en ihtiyaç duyulan bir dönemde tekrar duyuran ve yaşatan bir şair olmuştur. Bu yönüyle de Yahya Kemal, bizim XX. yüzyılda yetiştirdiğimiz en büyük vatan şairimizdir.

KAYNAKÇA / REFERENCES

- Bachelard, G. (1996). *Mekânın Poetikası* (Çev. A. Derman). Kesit yayıncılık.
- Bakırcıoğlu, Z. (2000). *Remzi Oğuz Arık'ın Fikir Dünyası*. Dergâh yayınları.
- Banarlı, N. S. (1987). *Resimli Türk Edebiyatı Tarihi* (Cilt II). Millî Eğitim basımevi.
- Birinci, N. (1990). *Kahramanlık Şiirleri Antolojisi*. Kültür Bakanlığı yayınları.
- Danişmend, İ. H. (1983). *Türklük Meseleleri*. İstanbul Kitabevi yayını.
- Doğan, Â. (2008). Yahya Kemal'in İstanbul'u. *H.Ü. Türkiyat Araştırmaları*, 9, 165-182.
- Donuk, A. (1985). Türkler'de Vatan Sevgisi. *Türk Kültürü*, 24(266), 370-371.
- Ergin, M. (1970). *Oğuz Kağan Destanı*. Millî Eğitim basımevi.
- Göze, A. (1959). *Devletin Ülke Unsuru (Sınırları ve Devletle Olan Münasebeti)*. İstanbul Üniversitesi yayınları.

- Hayes, J. H. C. (1995). *Milliyetçilik: Bir Din* (Çev. M. Çiftkaya). İz yayıncılık.
- Kaplan, M. (1948). *Nâmık Kemâl Hayatı ve Eserleri*. İstanbul Üniversitesi yayınları.
- Kaplan, M. (1978). *Nesillerin Ruhu* (4. Baskı). Dergâh yayınları.
- Kuntay, M. C. (1971). *Türkün Şehnâmesinden-Seçmeler*. (Haz. F. K. Timurtaş). Millî Eğitim Basımevi.
- Mardin, Ş. (1998). *Yeni Osmanlı Düşüncesinin Doğuşu* (2. Baskı). İletişim yayınları.
- Morin, E. & Kern, A. B. (2001). *Dünya-Vatan* (Çev. M. H. Kıracı). İletişim yayınları.
- Nalçaoğlu, H. (2003). Vatan: Toprakların Altı, Üstü ve Ötesi. *Modern Türkiye 'de Siyasî Düşünce & Milliyetçilik* içinde (Editör. Tanıl Bora) (Cilt 4, 2. Baskı). İletişim yayınları.
- Ögel, B. (1991). *Dünden Bugüne Türk Kültürünün Gelişme Çağları* (4. Baskı). Türk Dünyası Araştırmaları Vakfı yayınları.
- Ögel, B. (2001). *Türk Mitolojisi* (Cilt II). Millî Eğitim Bakanlığı yayınları.
- Seferoğlu, Ş. K. & Başbuğ, H. (1985). *Millet ve Millî Birlik Bilinci*. Türk Kültürünü Araştırma Enstitüsü yayınları.
- Sütçü, T. (2004). *Tanzimat Sonrası Türk Edebiyatında Vatan Temi (Başlangıçtan 1918'e Kadar)*. Yayınlanmamış doktora tezi, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Tanpınar, A. H. (1982). *Yahya Kemal* (2. Baskı). Dergâh yayınları.
- Turan, O. (1997). *Türk Cihân Hâkimiyeti Mefkûresi Tarihi* (Cilt 1, 10. Baskı). Boğaziçi yayınları.
- Ülken, H. Z. (1948). *Millet ve Tarih Şuuru*. İstanbul Üniversitesi yayınları.
- Viroli, M. (1997). *Vatan Aşkı & Yurtseverlik ve Milliyetçilik Üzerine bir Deneme* (Çev. A. Yılmaz). Ayrıntı yayınları.
- Yahya Kemal (2007). *Aziz İstanbul* (10. Baskı). İstanbul Fetih Cemiyeti yayınları.
- Yahya Kemal (1976). *Bitmemiş Şiirler*. İstanbul Fetih Cemiyeti yayınları.
- Yahya Kemal (1985). *Eğil Dağlar & İstiklâl Harbi Yazıları*. Milli Eğitim basımevi.

Yahya Kemal'in Eserlerinde Vatan ve Vatanseverlik

Yahya Kemal (1983). *Eski Şiirin Rüzgârıyla* (3. Baskı). İstanbul Fetih Cemiyeti yayınları.

Yahya Kemal (2005). *Kendi Gök Kubbemiz* (7. Baskı). Yapı Kredi yayınları.